В. І. Наумчук, М. М. Наумчук

Українська мова

БУКВАР

Підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах)

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Тернопіль
Астон
2018

УДК 811.161.2(075.2)
Н 34

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 06.07.2018 № 734)

Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено.

Наумчук В. І., Наумчук М. М.

Н 34 Українська мова. Буквар. Підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) : Ч. 2 // В. І. Наумчук , М. М. Наумчук. — Тернопіль : Астон, 2018. — 112 с. : іл.

ISBN 978-966-308-720-7

Підручник «Українська мова. Буквар. Частина 2» відповідає двом періодам навчання грамоти — буквеному і післябуквеному. Вивчення літер у буквений період обумовлено принципом частотності їх уживання в українському мовленні. Післябуквений період містить тексти різноманітної тематики, різних літературних жанрів, до яких пропонуються завдання трьох рівнів складності. Це допомагає першокласникам оволодіти повноцінними навичками читання і практично застосовувати вміння з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

УДК 811.161.2(075.2)

Умовні позначення

 — схема речення *(Діти йдуть до школи.)*;

 — слово;

 — двоскладове слово з наголосом;

 — трискладове слово з наголосом;

 — голосний звук;

 — твердий приголосний звук;

 — м'який приголосний звук;

 — звуко-складова схема слова з наголосом (*шко́ла*);

*, ** , *** — завдання різного рівня складності;

 — прочитай;

 — послухай;

 — утвори склади, слова;

 — розкажи, продовж розповідь;

 — поміркуй;

 — попрацюй у парі, в групі;

 — досліджуємо медіа;

 — театралізуємо.

ISBN 978-966-308-720-7

Інтернет-підтримка
Матеріали для аудіювання
можна переглянути на нашому сайті aston.te.ua

© Наумчук В. І., Наумчук М. М., 2018
© ТзОВ «Видавництво Астон», 2018

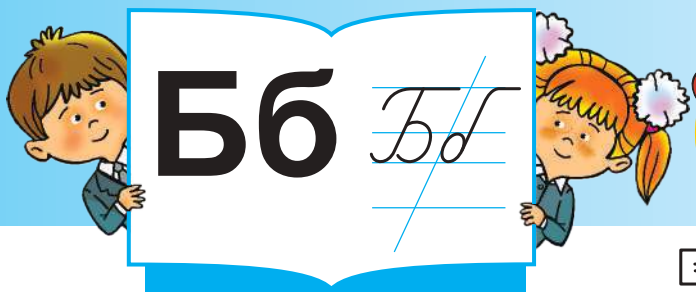
Любий друже!

Ти продовжуєш мандрувати в добрій і мудрій книжці, в якій букви розкривають свої таємниці. Тобі допомогатимуть оповідання, вірші, казки, легенди... На тебе чекає зустріч із ровесниками — у хвилини їхнього навчання і дозвілля. Ти зрозумієш, чому добре бути доброю людиною.

Для тебе назбирався цілий кошик загадок, скоромовок, прислів'їв, приказок, з яких можна сплести барвистий віночок народної мудрості. Буквар познайомить тебе з іменами видатних українців, розкриє неповторний дивосвіт рідної природи, підкреслить красу та милозвучність української мови, збагатить твій словниковий запас, навчить любити Батьківщину.

Вчись старанно. Поважай і шануй учителів, батьків, друзів. Люби Україну! І всі твої мрії обов'язково збудуться!

Автори

Бб

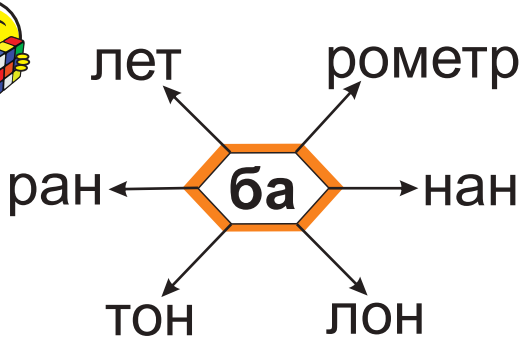

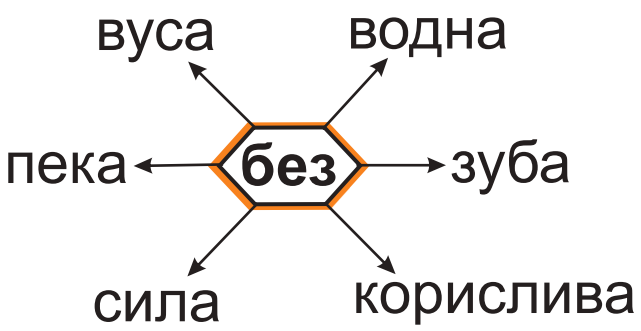

буква	білок	брат	бузок
буквар	білити	бра́ти	бамбук
букварик	побілити	брати́	барвінок

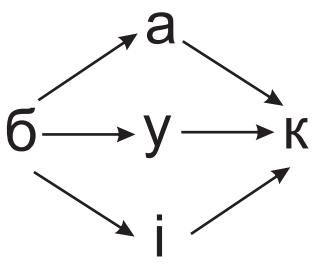
Берізка

Берізка — красиве і стрункe дерево. У берізки біла кора. Влітку на дереві зелені листки, а восени — золоті кіски. Корисне у берези все: бруньки, кора, листки, деревина.

А	У	О	И	І	Е					М	Н	Л	В	С	К	Р		

б — п
д — т
з — с

бік — пік
драп — трап
коза — коса

б
п
ри...ка, рі...ка, ...ілка, ...илка, ба...ка, па...ка

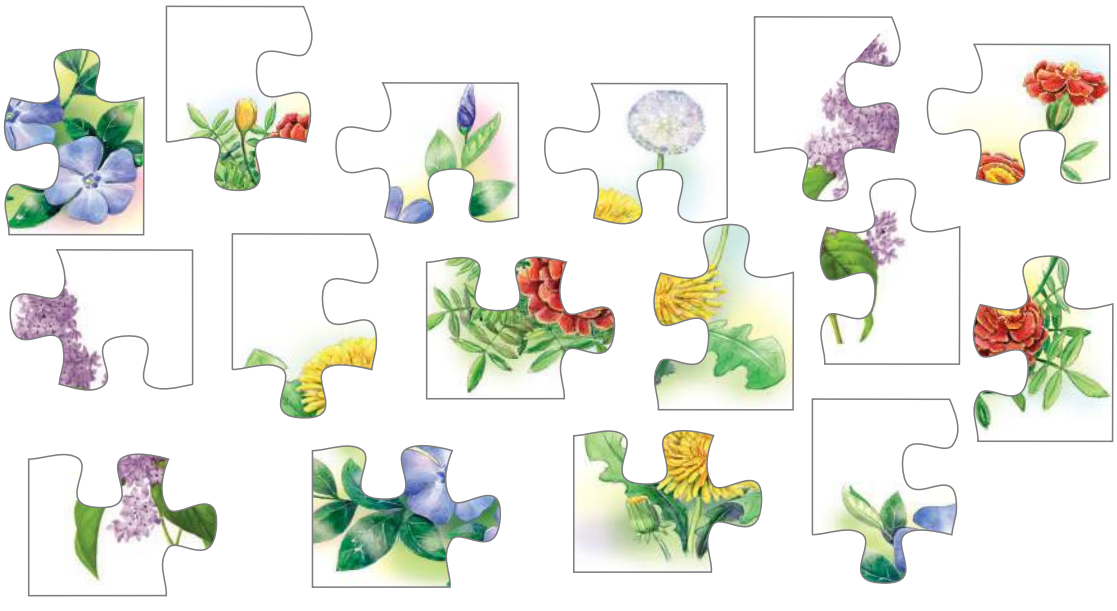

На березі озера рибалки Броніслава, Борис і Борислав ловили рибу. Вони зловили великі і маленькі рибки. Котик Буркотун ласував уловом.

П	Т	Д	З	Б										Ь

Дуб, береза, верба — дерева.
Зубр, білка, бобер — звірі.
А лебідь, бусол — ?..

Скоромовка

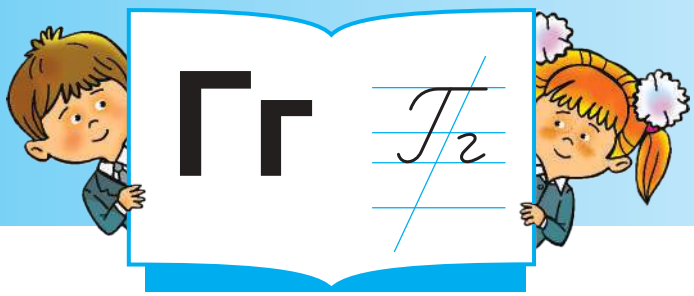
Бурі бобри брід перебрели,
Забули бобри забрати торбú.

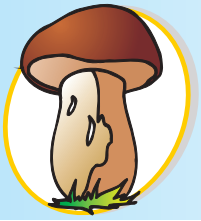
Буква «Бе»

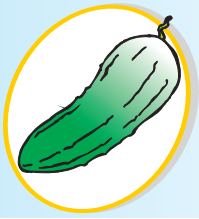
Букву «Бе» барвінок має,
Горобина і верба,
І дубок її ховає,
Й шапка білого гриба.
Біля брами[1] у берези
Набубнявіли бруньки.
Як врочисті полонези[2]
У борах бринять струмки.

Ліна Біленька

[1] Брама — великі ворота.
[2] Полонез — урочистий бальний танець.

	а	у	о	и	і	е
г	га		го		гі	
б		бу		би		бе
п	па				пі	пе
д		ду		ди		
т			то		ті	
з		зу		зи		зе
с	са		со		сі	

гора
губа
роги

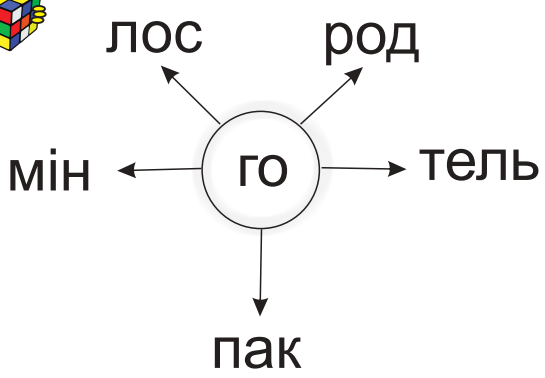
галка
голуб
гуска

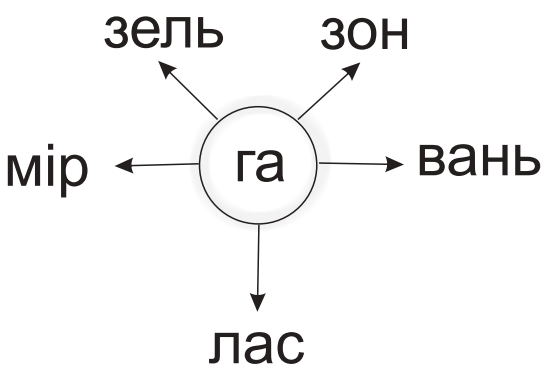

гімн
герб
гриб

град
грім
гіпс

А	У	О	И	І	Е					М	Н	Л	В	С	К	Р

гурт	граблі́	за́гадка	Гнат
грам	гніздо	зага́дка	Ганна
грип	глобус	ви́гадка	Богдан

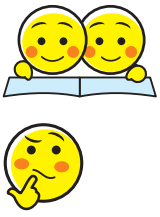

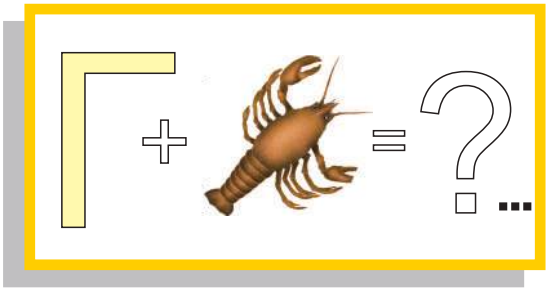
Галинка і Гнатик збирали у лісі гриби. В корзині у Гнатика опеньки, підберезовики. А у Галинки — білі гриби. Діти зібрали багато грибів.

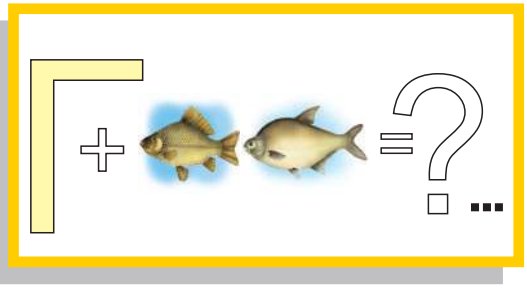

П	Т	Д	З	Б	Г										Ь

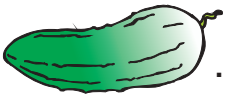

З лісу

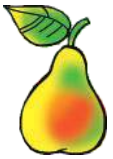
З городу

Із саду

що?

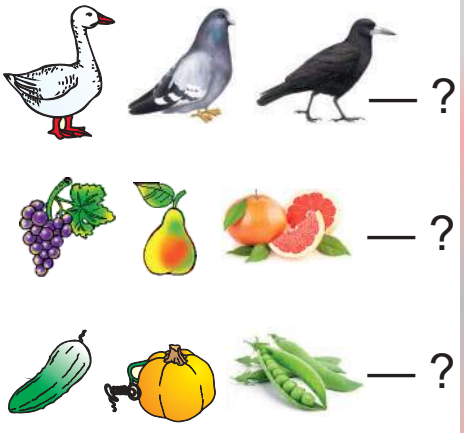

Дід Ігор і баба Ганна посадили город. На городі виросла капуста, морква, огірки, гарбузи... Взимку буде ситно.

Хто? Що?

— ?

— ?

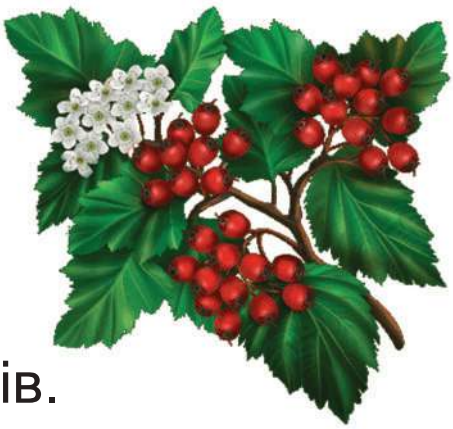
— ?

З букв слова *гастроном* утвори нові слова

- астроном
- агроном
- матрос
- ...

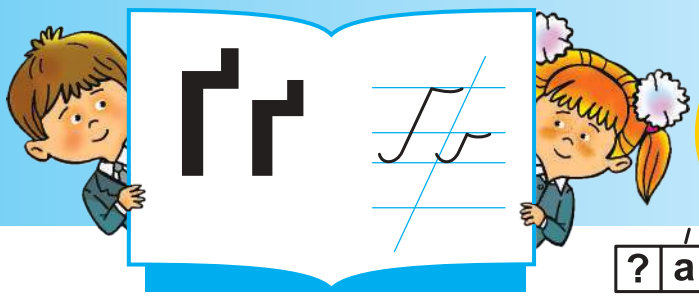
Буква Г

Букву«Ге» запам’ятай
Там гора, а тут горбочок,
В лісі гриб є і грибочок.
Буква «Ге» на гілці глоду,[1]
Виглядає із городу —
З горошинок, огірочків,
З гарбузиння, з гарбузочків.
Мають «Ге» і граб, і гай…
Букву «Ге» запам’ятай!

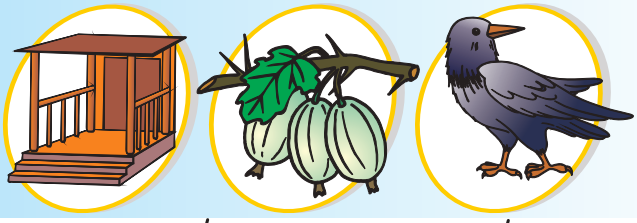

Ліна Біленька

[1] Глід — кущ з червоними ягодами.

Ґґ

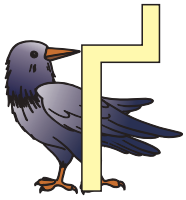

?	а	н	о	к
–	●	–	●	–

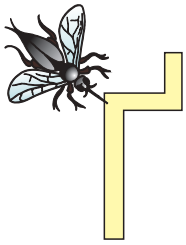
а	?	р	у	с
●	–	–	●	–

?	а	в	а
–	●	–	●

ґа ґо ґу ґи ґі ґе еґ іґ иґ уґ оґ аґ

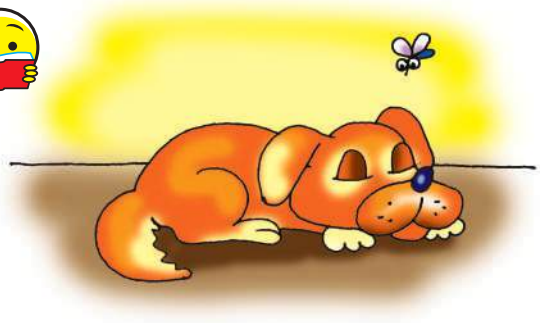
анок
рунт
роно

рати
валт
едзь

ґулі ґроно ґрунт ґерда́н
хуґа ґазда ґніт ґумка
ґави ґвинт ґвалт ґелґіт

Паваґрусоґрунтіґрономакґаздавиґанок

Песик Ґав на ґанку спав,
Близько ґедзик пролітав,
Укусив за носик Ґава,
Не лови ти, Ґаво, ґав[1].

[1]Ловити ґав — марно витрачати час, байдикувати.

А	У	О	И	І	Е					М	Н	Л	В	С	К	Р

...рунт
...едзь
дзи...а
...анок

Г ? ґ

...усінь
...улька
...алка
...олка

Скоромовка

Гуска грала на гітарі,
Ґелґотів гусак гагарі.[1]

гука грака:
— Ґава гатить гопака!

[1]Гагара — великий північний водоплавний птах.

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ									Ь

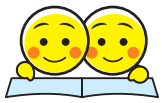

У ґаздині Ганни і ґазди Гната гості. Діти на ґанку ласували аґрусом та ґронами винограду. Угорі погрозливо гудів ґедзь. А за парканом ґелґотіли гуси.

Загадка

Без сокири і без рук,
а дім збудувала.

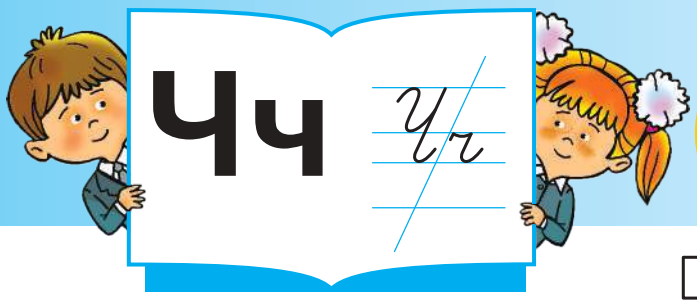
Буква Ґ

Буква «Ґе» з ріжком вгорі
Посміхнулась дітворі:
— Щоб дзвінкіш лунала мова,
Я прийшла в абетку знову,
Бо колись у ній жила,
Мов та маківка, цвіла.
В багатьох словах цікавих
Красувалась, наче пава.

Ліна Біленька

Гусенятко ґелґотіло,
Тата з мамою любило,
І співало: «Аґрус, ґава,
Буква «Ґе» – така цікава!
Ґудзик, ґанок, ґринджолята.
Ґринджолята – це санчата».

Марія Дяченко

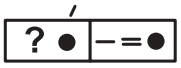
Чч

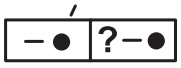
Чч

ча чу чо чи чі че

ач уч оч ич іч еч

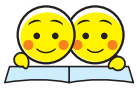
ніч	качан	круча	число
піч	вечір	вдача	чобіт
річ	чутка	здача	чабан

Чок-чок-чок,
Губи на гачок.
У мовчанку мовчки грали,
Ніби зовсім слів не знали.

Платон Воронько

Утвори нове слово

Горличка, качечка, качан, ніч, чабан...

Будь те

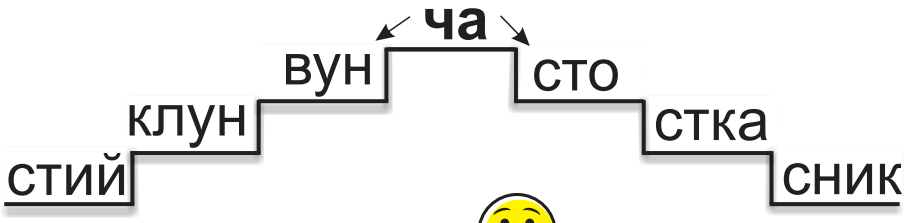
ґре чни ми[1],

ді тки!

[1]Ґречний — чемний, вихований.

А У О И І Е | М Н Л В С К Р

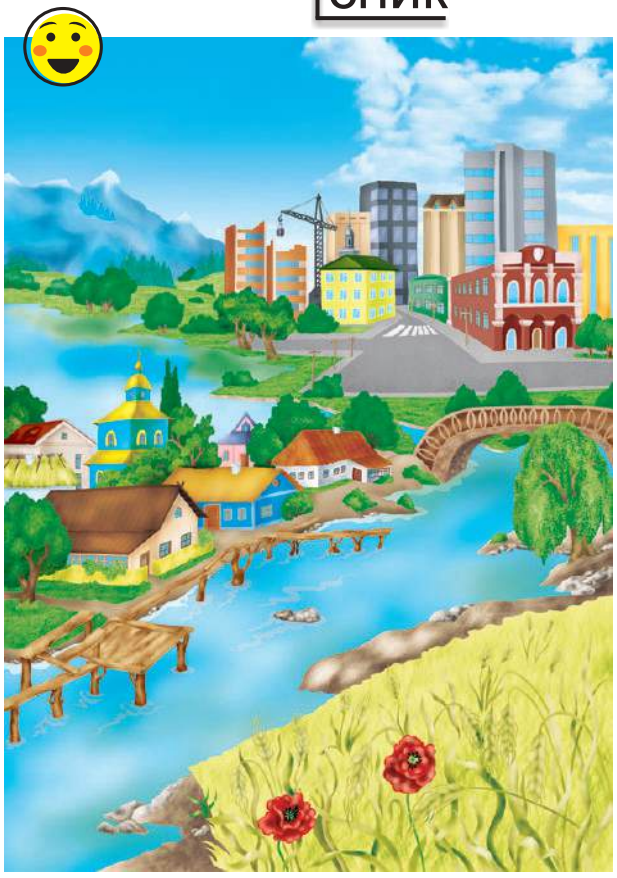

вечір
вечірні
вечоріти

читач
читачка
читанка

Чоп
Чортків
Збруч

Чигирин
Черкаси
Чернігів

Ви читали про Вітчизну? У нас вона одна. Чернігів побудований на бе́резі Десни, а Черкаси — на бе́резі Дніпра. На Галичині прекрасні міста: Львів, Дрогобич, Галич... На півдні тепле Чорне та Азовське море. Чудові гори, річки, озера...

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ	Ч								Ь

Скоромовка

У чаплі чорні черевички,
Вона чапа до водички.

Грицько Бойко

Чистомовка

Річка лагідна кача —
ча-ча-ча.
На хвилечках качат —
чат-чат-чат.
Качечкам кричу:
чу-чу-чу.
— Відпочиньте досхочу! —
чу-чу-чу.

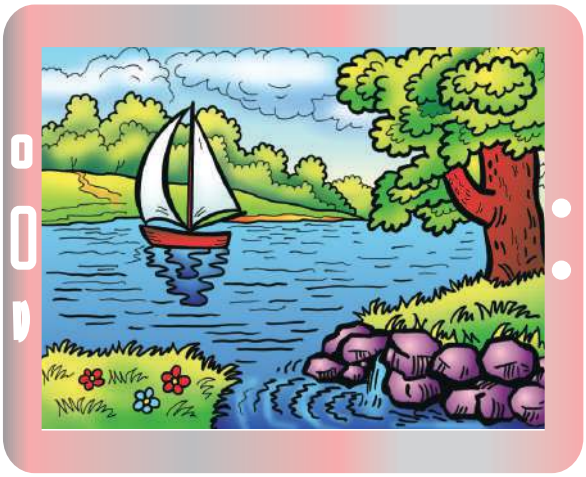
- Гостре словечко коле сердечко.
- Січень — початок року,
  а червень — початок літа.

Загадки

- Чорне сукно лізе у вікно. (і, н, ч)
- Впала стрічка через річку
  І наблизила береги. (е, в, к, л, е, с, а)

Склади казку

Струмочок і річечка — вірні друзі

Буква Ч

Чорно, чорно уночі.
Чорні очі у сичів.
Чорні очі, чорні крила,
Чорна тінь усе накрила.
Через чорних тих сичів
Чорно-чорно уночі.

Ганна Чубач

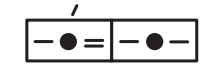

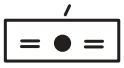

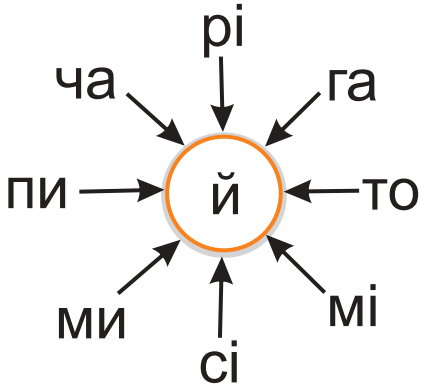

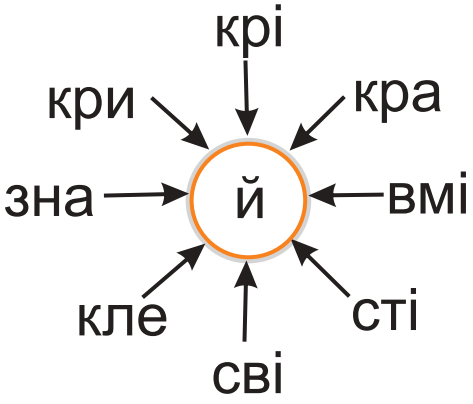

май-ка	дивний	Йосип	Ма-рій-ка
мий-ка	давній	Матвій	На-дій-ка
чай-ка	рідний	Олексій	Сер-гій-ко

Вийди ранком ти на ґанок
Зустрічать новий світанок:
Теплий, лагідний, величний,
Стоголосий, променистий...

А	У	О	И	І	Е					М	Н	Л	В	С	К	Р

ліс	бал
лі · си	ба · ли
лі · сок	ба · лет
лі · сник	ба · лерина
лі · совий	ба · летний

Утвори назви кольорів від слів: малина, апельсин, зелень, чорниця, гранат, слива...

чорний	великий
товстий	низький
малий	темний
світлий	білий
високий	тонкий

Скоромовка

Летіла сойка та попід небесойка,
та сіла сойка на соснойку.

Марія Чумарна

- Не відкладай роботу на суботу.

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ	Ч	Й							Ь

Зайчику, зайчику, де ти бував?

— Зайчику, зайчику, де ти бував?
— У березовім гаю.
— Розкажи, розкажи про пригоду свою.
— Вовчика сірого я в яру сховав,
Лисоньку рудую у нору загнав.
А коли в нору втікала, то мене перелякала.
Он як!

Оксана Сенатович

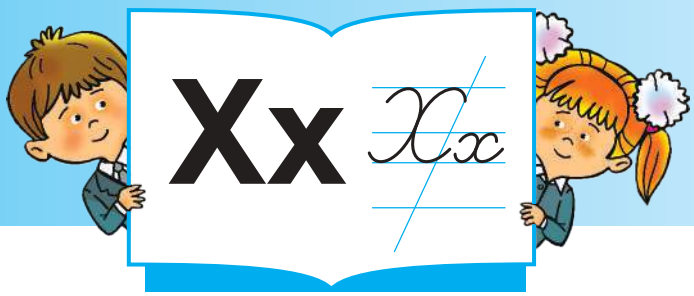
У зеленому гайочку
Зайчик спочивав.
Йому пісеньку веселу
Соловей співав.

Буква Й

Йшов до річки звіробій,
Похвалявся: «Я такий —
Наче сонце, золотий,
Всім люблю допомагати,
Вмію добре лікувати,
А ще є у мене — от
Буква «Й», що зветься «ЙОТ».

Лариса Верьовка

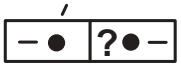

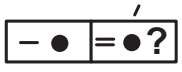

мох	вухо	ховрах	Харків
міх	муха	хребет	Херсон
дах	хода	крихти	Хуст

Скоромовка

Казочка

Маленька хмаринка — акторка. Одного разу вона здивувала дорослі хмари. Хмаринка перевтілилась на милого, пухнастого зайчика...

Опорні слова: вуха, хвіст, очі, страх...

А	У	О	И	І	Е					М	Н	Л	В	С	К	Р

хліб	хлі́бне	хліборо́б
хлі́бчик	хлі́бна	хліборо́бство
хлібина́	хлі́бний	хліборо́бський

Пригоди зернинки

Мій тато — хлібороб. Його звати Хома. Він розповів мені про пригоди зернинки.

Спочатку зернинку в землі сховали. всім допомагав, із хмарки водичку посилав. Зернинка колосом налилась...

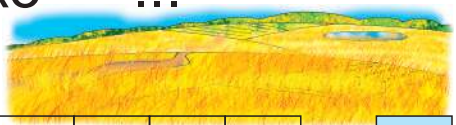

Потім зернинка до пекарні потрапила. Там хліб, булочки, калачі спекли й у магазин відвезли. Смакуватимуть усі: і дорослі, і малі.

Смачного!

Хліб: булка — батон — калач — круасан — торт — тістечко — ...

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ	Ч	Й	Х						Ь

Карпати — казковий край. Гори вкриті густими лісами. У лісах багато диких тварин, птахів. У гори весна приходить непомітно. Карпати — гостинні гори. Різнобарвна гірська краса кличе до себе мандрівників. Харитон, Захар і Хома влітку мандруватимуть Карпатами.

Хату зводить дід Хома.
Стіни, двері, три вікна,
На покрівлі[1] — димар
Змурував Хома до хмар.
Та за комин — от картини...
Зачепилось три хмарини!

Петро Залевський

Буква Х

Я малюю. Ось хатинка,
Над хатинкою хмаринка,
Хризантеми біля хати.
Ще й барвіночок хрещатий.
А за хатою — садочок,
Там травичка й холодочок.
В холодочку Харитинка
Гарну вишила хустинку,
Листя хмелю[2] на хустині
І волошки — сині-сині.

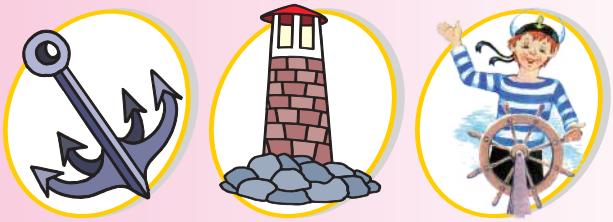

Ліна Біленька

[1] Покрівля — те, чим покривається верня частина будівлі.
[2] Хміль — однорічна або багаторічна рослина, стебло якої в'ється по тичині, мотузці...

Яя

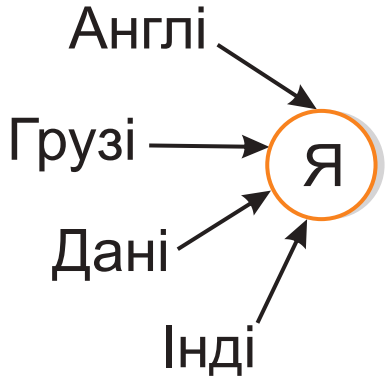

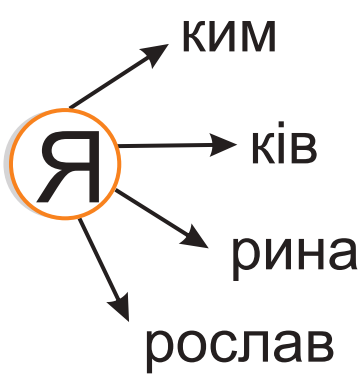
?	к	і	р
=	●	=	●–

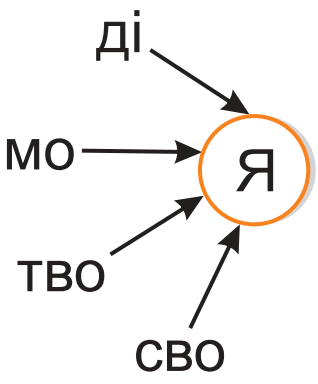
м	а	?	к
–	●	=	●–

м	о	р	?	к
–	●	=	●–

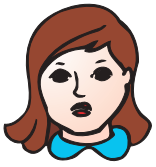

дія	мрія	няня
діяти	мріяти	нянечка
діяльний	мрійливий	няньчити

Яся
Яна
Яків
Яніна

Яруся
Марія
Надія
Лідія

Ярослав
Вікторія
Наталія
Уляна

Валянки — галявина — доля

А	У	О	И	І	Е	Я				М	Н	Л	В	С	К	Р

У затінку гіл-ля-стих дерев дідусь викопав дві кринички — велику й маленьку. Велика дарувала водичку дідусеві Якиму, бабусі Явдосі. Маленька криничка напувала зайчиків, птахів. Пила куріпка з дітками. Пила кізочка з конем. Приходили пити й корівка з телятком.

- Дерева які? ...
- Криничка яка? ..., ...

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ	Ч	Й	Х							Ь

Хто?	Яке?	Що?	Яка?
білченя	маленьке	ямка	глибока
зайченя	тремтливе	ґуля	велика
лисеня	хитре	ялинка	зелена

Порівняння

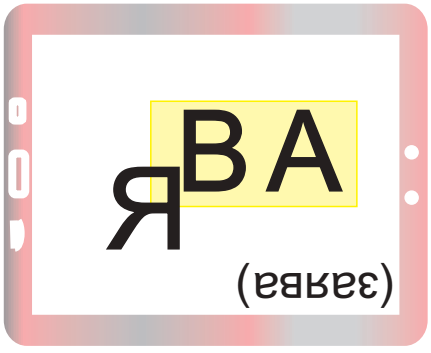
- Мовчить, як в рот води набрав.
- Чорний, як ніч.
- Легкий, як пух.

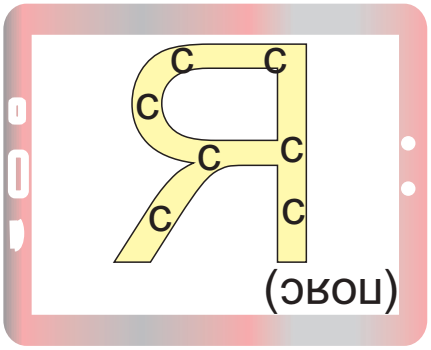
Оленя

Оленя одне гуляло,
Оленя когось гукало.
Уля Олечку питала:
— От кого воно гукало?
Оля Улі мовить прямо:
— Оленя гукало маму.

Ганна Чубач

Буква Я

Ягуар купив буквар

Просило Ягуаренятко
(Таке допитливе звіря):
— Навчи мене читати, татку!
Купи, будь ласка, букваря.
Послухав Ягуар синочка,
Приніс букварика йому.
Сидить синочок у холодочку
І вчиться розуму-уму.
Кмітливе Ягуаренятко
Вивчило і букву Я
Раді всі: син, мама й татко —
Вся ягуарова сім’я.

Ліна Біленька

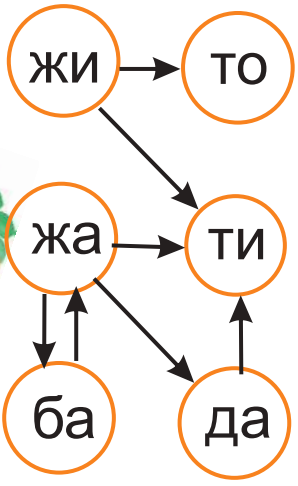
Жж

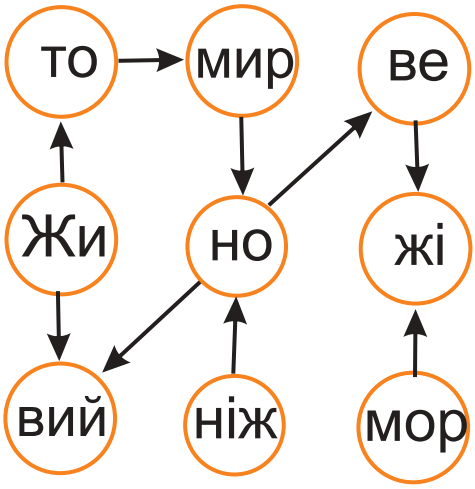
Жж

Ніжин, Жидачів, Ужгород, Запоріжжя...

Скоромовки

- Журавлі раненько встали і ожину пожували.

- Журавлик ходить по лужку,
  Ловить жабок до смаку.
  Велику жабку жувать не схотів,
  Аби живіт не заболів.

А	У	О	И	І	Е	Я				М	Н	Л	В	С	К	Р

Журавлики-журавлі

— Журавлики-журавлі,
Де літали ви малі,
Де бували?
— Ми по теплих краях,
По казкових гаях
Мандрували.
— Розкажіть, журавлі,
Як на дальній землі
Зимували?
— Ми в казкових гаях
Все по рідних краях
Сумували.

Платон Воронько

Приказка

- Кожному мила своя сторона.
- Нема в світі краще, як своя країна.

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ	Ч	Й	Х	Ж					Ь

Журавлик запросив до себе у гості жайворонка. Приготував желе із журавлини, заварив чай із жасмину, поставив жовті жоржини у вазу. Час уже приходити гостеві. У вікно журавлик побачив, як прилетів жайворонок. «Ждав-ждав і діждався», — весело подумав журавлик і відчинив двері.

• Нових друзів наживай, а старих не забувай.

Друзі

В зоопарку жив маленький бегемотик. Звали бегемотика Жоржик. Жоржику подобалось, коли до нього приходили діти. Він хвалився всім великим ротиком і круглим животиком. Жоржик хотів мати друзів.

Одного разу...

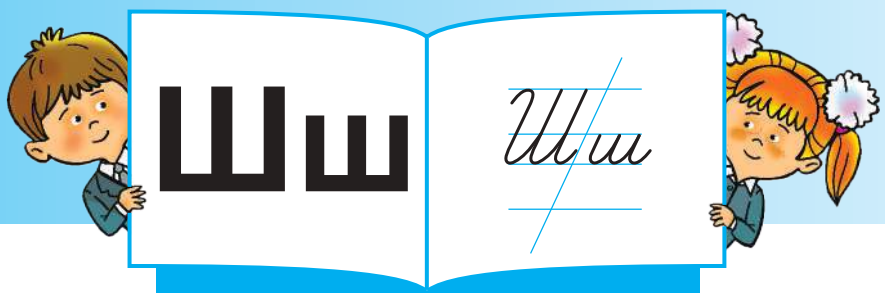
(За Аллою Свашенко)

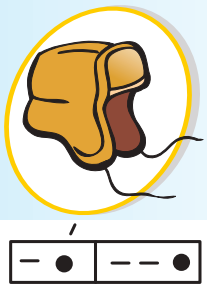
Буква Ж

Жук і жаба мандрували

Жук і жаба мандрували
І купили два жупани.
Жук гуде над словом кожним,
Жаба каже: «Так не можна!»
Жук під жоржину повзе,
Жабка вже там його жде.

Лідія Повх

ша шо ши ші шу ше шя

шосе шторм Шостка

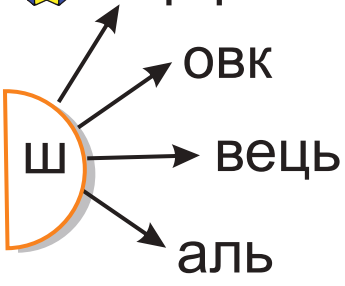
шасі штиль Шумськ

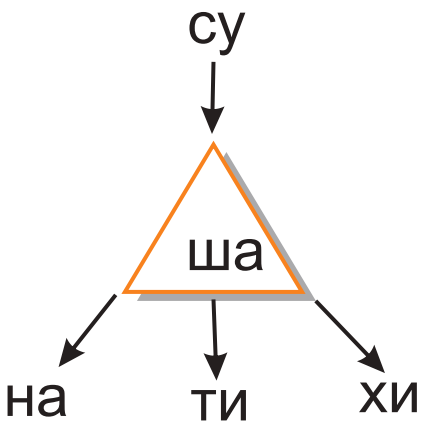
шина шквал Ка́луш

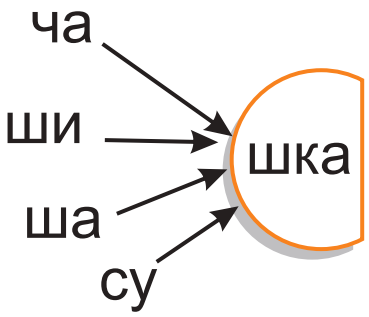

Скоромовка

Мишки шилом
шубку шили.

Олександр Олесь

А	У	О	И	І	Е	Я				М	Н	Л	В	С	К	Р

Гор-ди-ли-ся гусаки:
— В нас червоні чобітки!
І селезні пишалися:
— А нам жовті дісталися.
Самі півні ходять досі
По білому снігу босі:
— Нема чобіт, лиш підбори,
Нема чобіт — самі шпори.

Любов Яковенко

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ	Ч	Й	Х	Ж	Ш				Ь

Театр

Тиміш з друзями вирішили підготувати лялькову виставу. Ширму зробив тато Шурка. Мама Михайлика пошила ляльки: Жабку-Скрекотушку, Котигорошка, Попелюшку, Мишку-Шкряботушку, ...

Першокласники хочуть показати шість вистав у школі.

(За Ніною Воскресенською)

Вишиванка

Мама вишила мені
Квітами сорочку.
Квіти гарні, весняні:
— На, вдягай, синочку.
В нитці — сонце золоте,
Пелюстки багряні.
Ласка мамина цвіте
В тому вишиванні.
Вишиваночку візьму,
Швидко одягнуся.
Підійду і обійму
Я свою матусю.

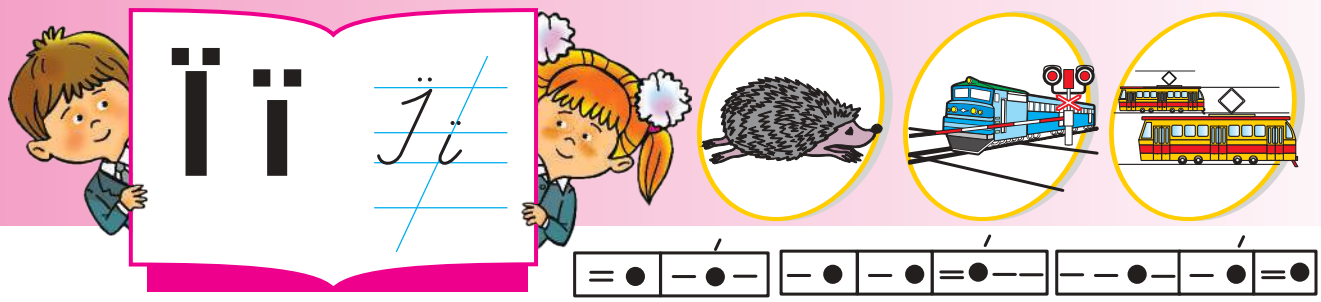
Вадим Крищенко

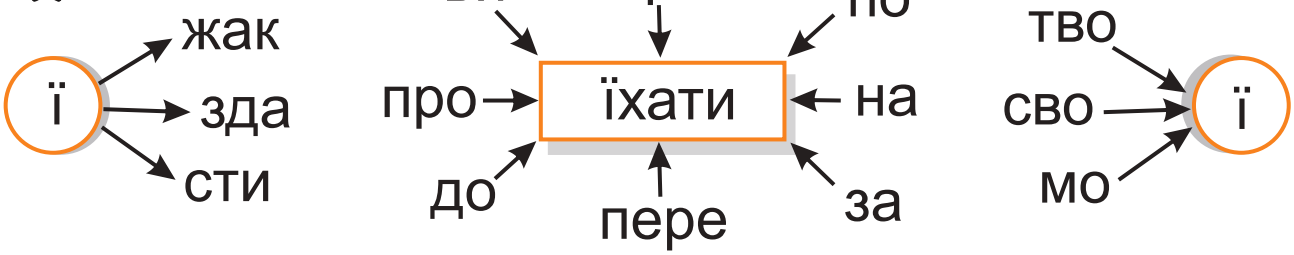
Буква Ш

Сіла пташка на шипшину,
На шипшині — шипи й шипи.
Не вколись, моя пташино,
А як вколешся — терпи.

Ліна Біленька

край — краї
музей — музеї
звичай — звичаї

Київ
Чугуїв
Миколаїв

Україна
українка
українська

Україна

Україна — рідний край.
Поле. Річка. Синій гай.
Гарно стежками іти
Тут живемо я і ти.

Павло Тичина

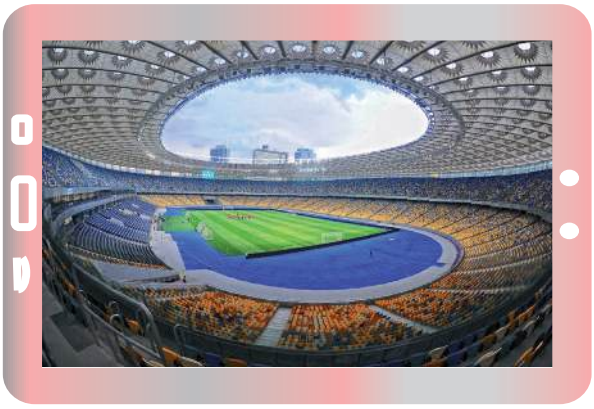

А	У	О	И	І	Е	Я	Ї			М	Н	Л	В	С	К	Р

Наша країна

Ми живемо в Україні. Головне місто нашої країни — Київ. Ми всі — велика родина. Наша мова — українська.

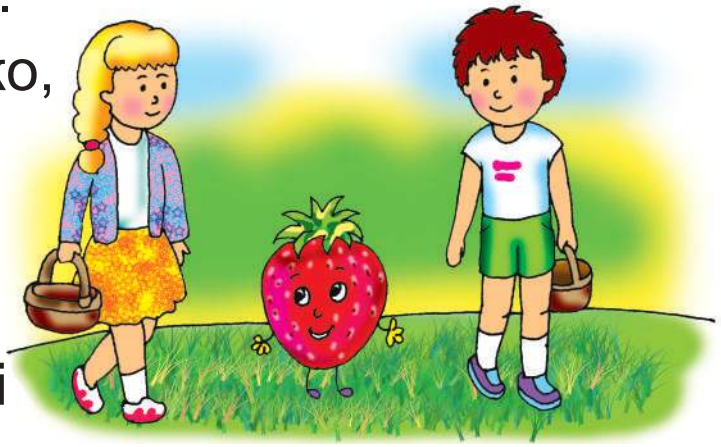
Кияни і гості міста раді побувати в музеї Лесі Українки, піти на Андріївський узвіз та в Ботанічний сад, проїхатись київським метро... Прекрасний наш Київ. Чудова наша Україна!

П	Т	Д	Б	Г	Ґ	Ч	Й	Х	Ж	Ш					Ь

Суничка-сестричка

— Суничко-сестричко,
а ким ти умита?
— Веселим потоком.
— Суничко-сестричко,
а чим ти налита?
— Налита я соком,
солодким і ніжним,
Під сонечком в теплі
пила його з рідної
неньки-землі.

Платон Воронько

Приказки

- Буде ранок — буде й їжа.
- Хочеш їсти калачі — не сиди на печі.

Їсти очима —	дуже пильно вдивлятися.
Їсти чужий хліб —	жити за рахунок інших.

Їжачиха варить зранку
смачну їжу з буряків,
бо збереться до сніданку
вся родина їжаків.

Юрій Раєвський

Їде, їде їжачок,
Їжачок-лісовичок.

Їде, їде до змії —
Проганятиме її.

Тамара Коломієць

Буква Ї

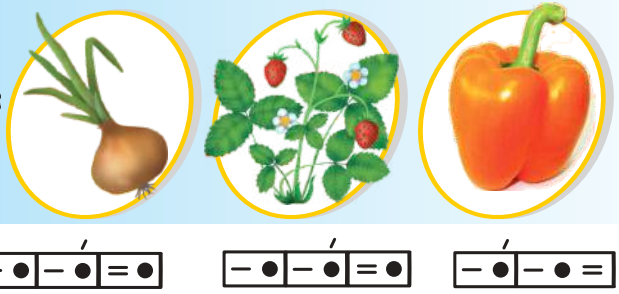
Схожа буква «Ї» на «І»,
Тільки крапки у ній дві.
З'їли їжу їжачки
Й заховались в голочки.
Хоч і колеться їжак,
Та насправді він — добряк!
Їжачків оберігай,
Не чіпай, не ображай!

Марія Дяченко

Цц

Цц

цу — кор, кер-ки, кро-вий

си-ни, ли-си — ки, ця

паль, ву-ли — зай, ці

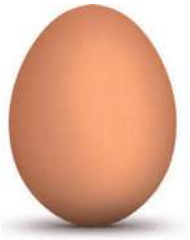

цап	цирк	сер-це	і-спа-нець
цех	цвях	сон-це	я-по-нець
ціп	цвіт	міц-но	е-сто-нець

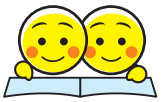

(ц, к, р, а, у, е, к) (о, в, л, е, і, ь, ц) (я, ц, й, е)

Кому?

кравцю*(-еві)*, кравчині

інженеру*(-ові)*, інженерці

куховару*(-ові)*, куховарці

Що?

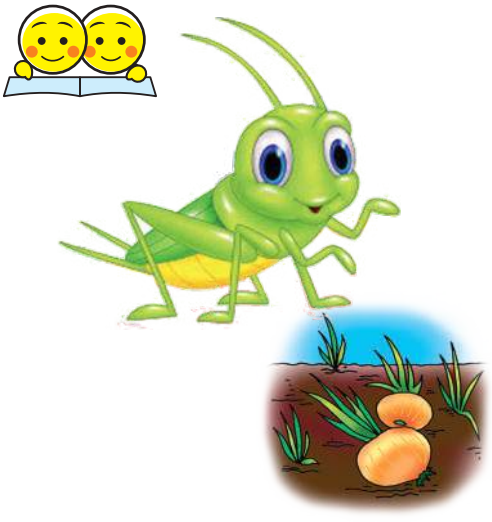
А	У	О	И	І	Е	Я	Ї			М	Н	Л	В	С	К	Р		

Біла Церква
Вінниця
Луцьк

Якимець
Лобунець
Українець

мешканець
литовець
швейцарець

Цілий день і цілу ніч
Цвіркуни кричать на піч.
— Цвіркуни, цвіркуни,
Цей ваш крик чому сумний?
— Це тому, бо ми холодні,
Це тому, бо ми голодні!

Ганна Чубач

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ	Ч	Й	Х	Ж	Ш	Ц				Ь

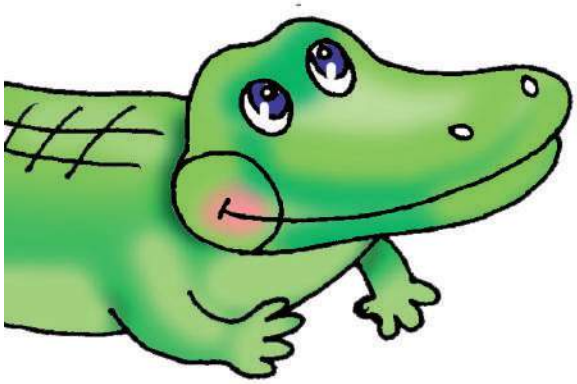
Де ти снідав горобець?

— Чи ти снідав горобець?
— Я поїсти молодець,
Бо спочатку був у лева —
Огорожа там сталева.
Підкріпився у лисиці,
У моржа попив водиці,
З'їв морквину у слона,
З журавлем поїв пшона.
У кенгуру я побував,
Там, поснідавши, поспав,
Під ногами в ведмежатка
Я цукерки позбирав,
А зубастий крокодил
Ледь за лапки не вхопив!

Любов Яковенко

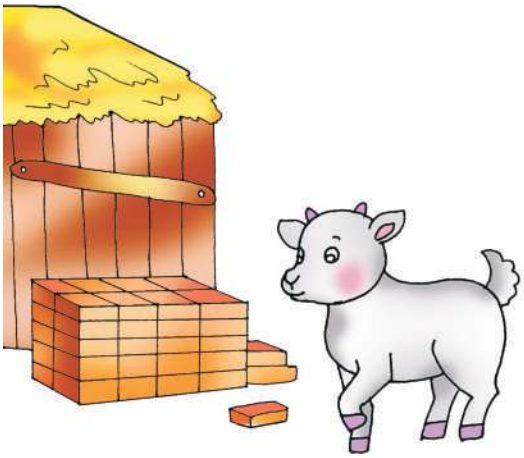

Цуценя і цапеня

Цуценятко й цапенятко
Пустували дотемна́[1],
Перекинули горнятко,
Налякали цвіркуна.
На городі цибулиння
Столочили пустуни,
Біля клуні[2] на цеглиння,
Враз наскочили вони.
Цапеня на цеглу впало,
Мало ніжку не зламало,
Цуцик носика розбив,
Потім аж заскавулів.

Ліна Біленька

Буква Ц

Загадка

Лежать сестрички
В яскравих спідничках,
Хоча й маленькі,
Зате солоденькі.

(Цукерки)

---

[1] Дотемна́ — до настання темноти.

[2] Клу́ня — будівля для зберігання снопів, сіна, а також для молотьби, віяння...

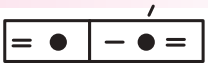
Юю

Ю ю

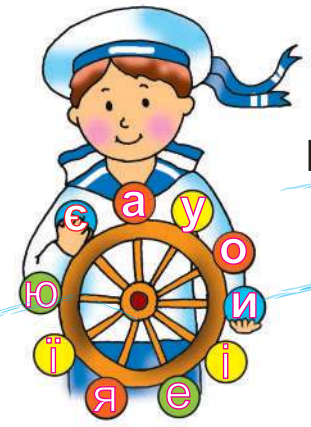

Ж з н Б в п

к л м д ц

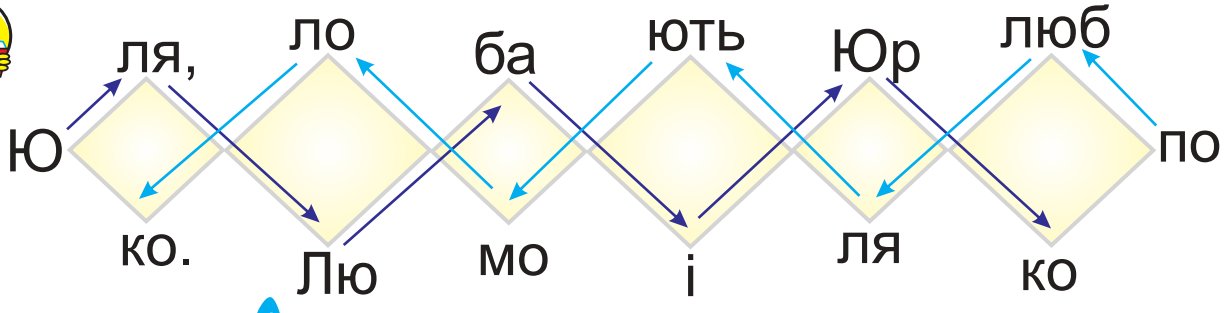

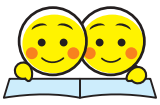

ключ	люди	люстра	ю-ві-лей
тюль	юнга	люлька	ю-ві-ляр
плюс	бюро	тюльпан	лю-ди-на

- Добре слово — золотий ключ.
- «Добре» і «швидко» разом бувають рідко.

А	У	О	И	І	Е	Я	Ї	Ю		М	Н	Л	В	С	К	Р		

ювілей
ювіляр
ювілярка

Юрій
Юхим
Юліан

Юрченко
Юхимчук
Юхно

Ювілей

У дідуся Юрія та бабусі Люби — ювілей. Їм виповнилося по сімдесят років. Ювілярів прийшли привітати діти й онуки. Син Юхим подарував люстру. Онуки Юліан і Люда — букет тюльпанів. Бабуся і дідусь пригостили всіх тортом із суничною начинкою. Гості подякували їм за любов і ласку та побажали довгих років життя.

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ	Ч	Й	Х	Ж	Ш	Ц			Ь

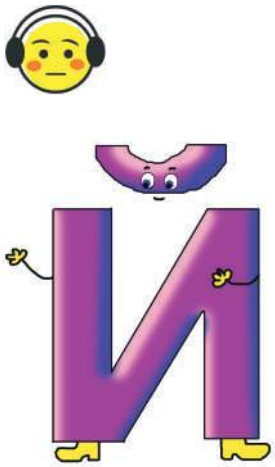
За сніданком Юра Юлю
Поучав, як старший брат:
— Добре виховані діти
Не ковтають виноград,
Не запізнюються в гості,
І не їздять без квитка,
Прибирають вранці постіль,
Не втікають з дитсадка!
— А мене, — озвалась Юля, —
В дитсадочку старші вчать:
«Добре виховані діти
За столом завжди мовчать!»

Ігор Січовик

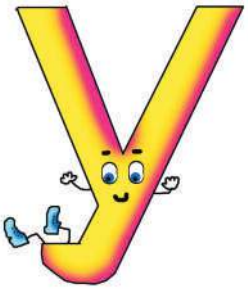
Загадка

Я маленький, проворненький,
Із замком у дружбі ми.
Двері швидко відчиняю,
Бо чарівну силу маю.
(ключ)

100+Ю → ?

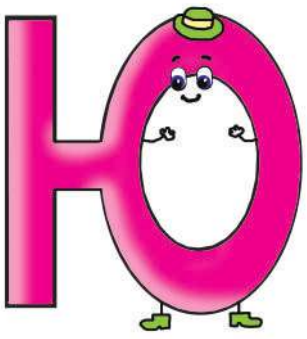

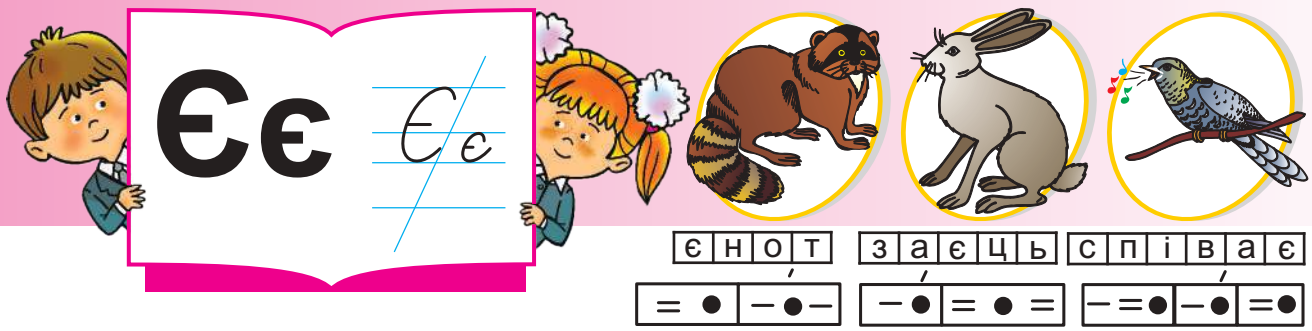
Буква Ю

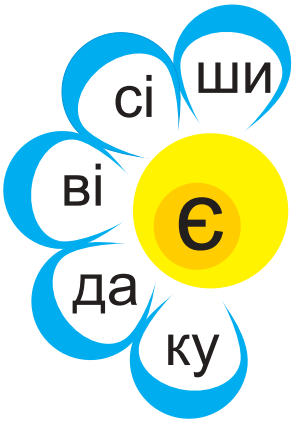
Розповіла нам буква Ю
Про історію свою.
Дружили букви Й та У,
Гуляли в лісі разом.
Тут раптом де не взявся змій —
Злякався Й одразу!
Притиснувсь до букви У
І звуки їх злились.
Так утворилась буква Ю,
Було таке колись…

Валентина Бутрім

чита
малю
слуха
мірку
співа
→ Є

Єва
Євген
Саєнко
Ємченко

при-єм-ний
вза-єм-ний
ве-чір-нє
о-сін-нє

ки-та-єць
ан-глі-єць
лі-ві-єць
єв-ро-пе-єць

Скоромовка

Єнот єнота запитав:
— Де єночаточок сховав?
Єнот єноту відповів:
— Я єночатам спать велів.

Грицько Бойко

А У О И І Е Я Ї Ю Є | М Н Л В С К Р

Сонечко

— Йдучи до дядечка Євгена, я побачила, як сонечко йде зі мною понад ясенами, понад черешнями, — розказує своїй мамі Єва. — Прийшла я у двір до дядька, зупинилася — і воно зупинилося над дядьковою хатою... То моє сонечко. Правда ж, мамо?

— Авжеж, твоє... — сказала матуся.

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ	Ч	Й	Х	Ж	Ш	Ц				Ь

— Так, так, — тішилась Єва. — До дядька Євгена тільки зі мною йшло. Потім разом йшли додому: я — вулицею, воно — небом. Хіба сонечко зі всіма ходить?

— Зі всіма, Єво, — сказала мама. — Воно і твоє, і моє, і таткове — єдине, воно для всіх людей і зі всіма ходить.

— Так багато людей, і встигає зі всіма?

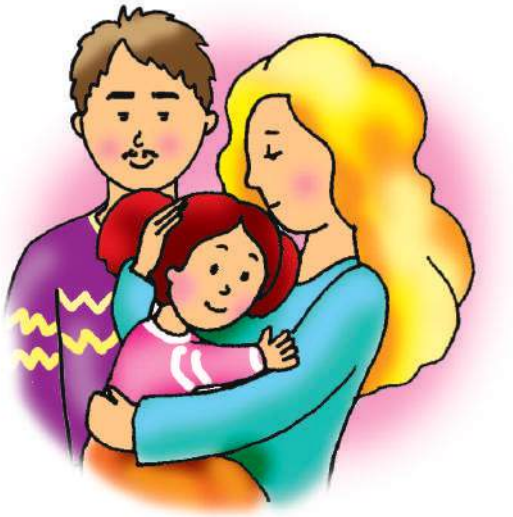
— Встигає, донечко...

Андрій М'ястківський

Бережіть рідних

Рідні завжди поряд з тобою, завжди дбають про тебе. Вони радіють твоїм успіхам, жаліють тебе, коли ти хворієш.

А чи часто ти виявляєш свою любов до них? Як радіють рідні, коли чують слова вдячності і любові! Бережіть рідних!

На прогулянку на плоті
Вийшли заєць і єноти.
Є в єнотів капелюшки,
Заєць має довгі вушка.

Грицько Бойко

Буква Є

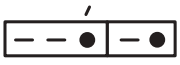
Така гарна буква «Є»!
Не в єдинім слові є.
Пісню крихітки єнота
Заспіваємо по нотах,
Бо єнот дружити вміє,
Кожній посмішці радіє!
Єдність радості й любові
в його пісні, в добрім слові.

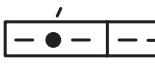
Марія Дяченко

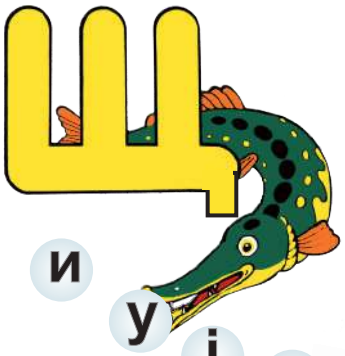

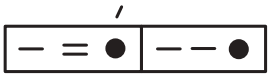

кущ	хрущ	щока	ще-біт
лящ	хрящ	щеня	щі-чка
дощ	плащ	паща	ща-стя

щ ⟶ [ш + ч]

щітка ⟶

А	У	О	И	І	Е	Я	Ї	Ю	Є	М	Н	Л	В	С	К	Р

Що не так?

Дощик грає на сопілці,
Хлопчик миє шубу білці,
Щука під кущем живе,
Заєць річкою пливе.

Ігор Січовик

Злякався

Степанко і Ганнуся, ховаючись від дощу, забігли в сарай.

У ньому темно, лячно[1]. Тому сидять мовчки. Раптом Степанко почав:

— Ня-я-яв! Ня-я-яв!

— Що з тобою? — здивовано глянула на нього Ганнуся.

— Я ля-ля-каю, — тремтячим голосом відповів Степанко.

— Кого?

— Щу-у-рів.

[1] Лячно — страшно.

Микола Герасименко

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ	Ч	Й	Х	Ж	Ш	Ц	Щ		Ь

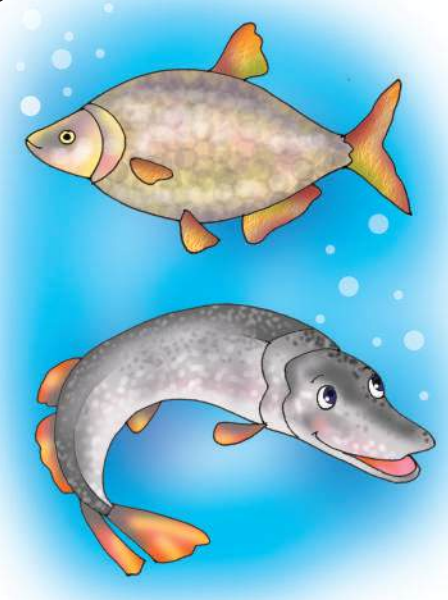
Ба́тько — батьки́ — ба́тьківська — Батьківщи́на

Людина без Батьківщини, як соловей без пісні.

Ми живемо в Україні

Україну ми називаємо Батьківщиною, бо тут ми народилися, тут живуть наші батьки і батьки батьків. Батьківщина — це край, де звучить рідна мова і материнська пісня. Ми любимо Україну за її широкі лани, квітучі сади, рясну калину, широкі степи, бурхливі ріки, сині озера й прекрасні гори. Головне багатство нашої Батьківщини — наші народи: горді, вільні, щедрій, нескорені. І щастя наше в тому, що ми всі діти матінки України.

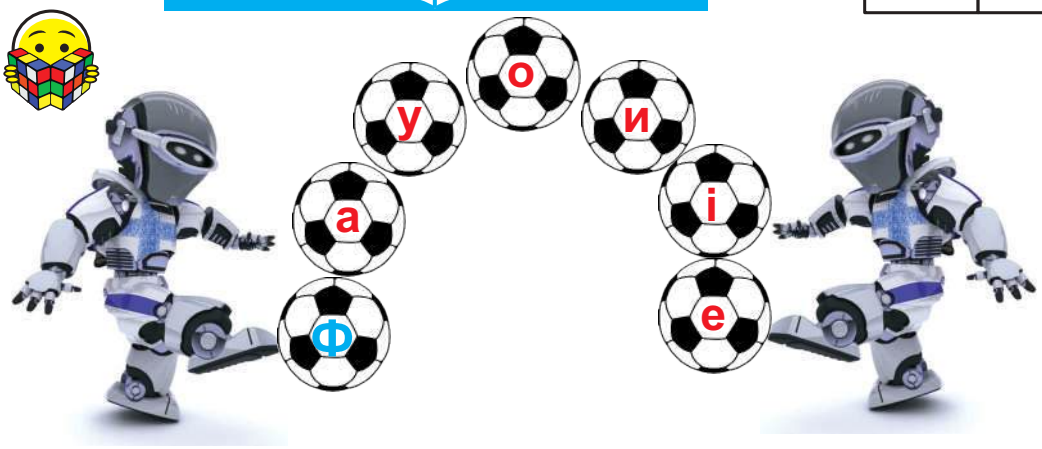

Хочеш мати щастя?
Щедро щуку пригоща
Лящ, а щука до ляща:
— Починаюсь я на «щ»,
Ти кінчаєшся на «щ».
Будеш, ляще, родичаться,
Будеш, ляще, мати щастя!

Буква «Щ»
Розкажу я вам малята,
Ще про літеру «зубату»:
В слові «щука» — буква «Ща»,
Щітка одяг вичища.
Ще є щітка для зубів,
Інша є для чобітків.
Своє місце буква знає,
Слово «щастя» починає.

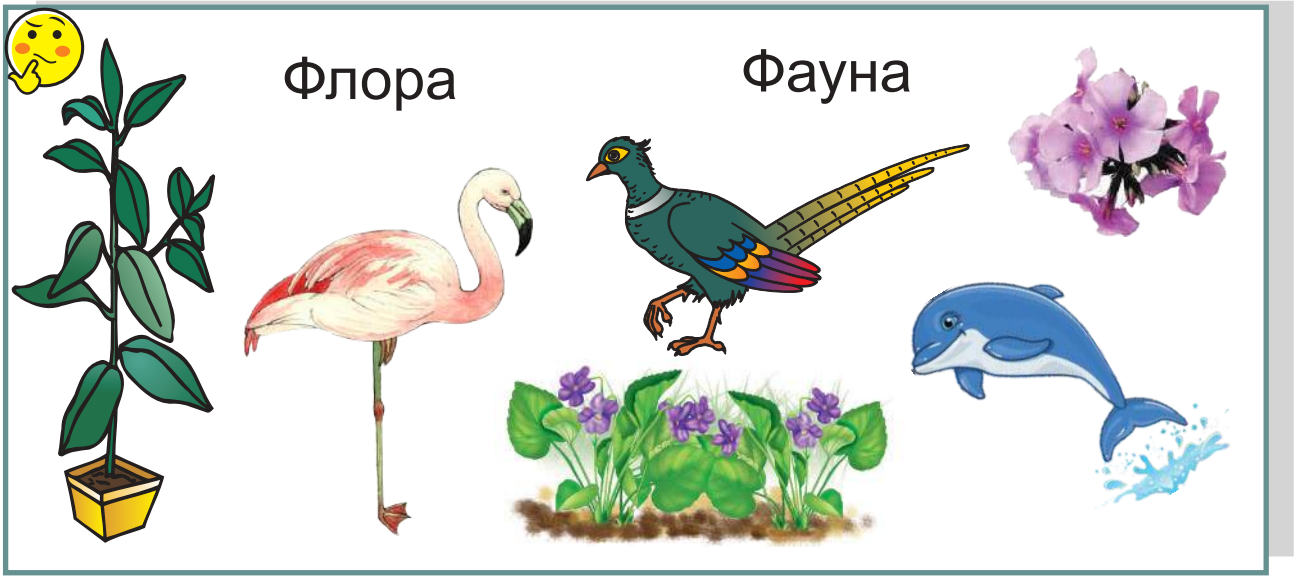
Марія Дяченко

Фф

фарба	фініш	фінанси
фарбований	фінішна	фінансовий
фарбувати	фінішувати	фінансувати

А У О И І Е Я Ї Ю Є | М Н Л В С К Р

На фабриці

Софійчина мама працює на фабриці і шиє різний одяг. Які там чудові речі! Ось яскраві сарафани, тут кофтини, там — шкільні форми. А за ними — фартушки́ і футбо́лки. Софійка вирішила, коли виросте, також буде швеєю.

П	Т	Д	З	Б	Г	Ґ	Ч	Й	Х	Ж	Ш	Ц	Щ	Ф	Ь

Мрійники

У Софійки багато друзів. Вони мріють про професії. Галинка Феленчак хоче обрати професію фельдшера. Фрося Франчук мріє вивчати флору і фауну рідного краю. Фелікс Гафтенко та Федір Лифар хочуть бути офіцерами морського флоту. Оксана Фартушняк і Максим Фроленко мріють працювати в поліції.

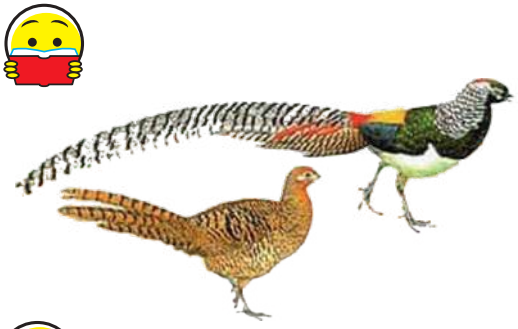
А ким мрієш стати ти?

Фазани́ха фазеня́там
Стала фантики збирати,
Бо маленькі фазанчики
Страх, як люблять фантики.

На фабриці музичній
Фламінго працював,
Всім друзям в день народження
Він флейти[1] дарував.

Юля Турчина

Буква «Ф»

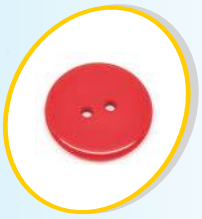
Букву «Ф» ти, певно, знаєш,
І в словах її впізнаєш.
В найсмачнішім слові — фрукти —
З вітамінами продукти.
Нумо, фрукти споживати
І здоровими зростати!..
Фіалки не зривати,
Краще їх фотографувати!

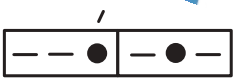
Марія Дяченко

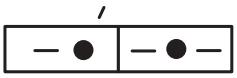
[1] Флейта — духовий музичний інструмент, у вигляді дерев'яної трубки.

дзвін дзвонник дзенькіт
дзвінко дзвінкий дзюркіт
дзвонити дзвенить дзюрчати

Дзво по кли чуть нас чки шко дзві а
ле. ник в че кли до но ли,

Загадка

Можу довго на доріжці
На одній крутитись ніжці,
А спинюся хоч на мить —
Враз лягаю відпочить.

- Дзвоник дзвонить, дзеленчить,
  А струмок дзвенить, дзюрчить.

Віра Паронова

Крутиться, як дзиґа	вивести з рівноваги
Наче ґедзь укусив	швидкий у роботі.

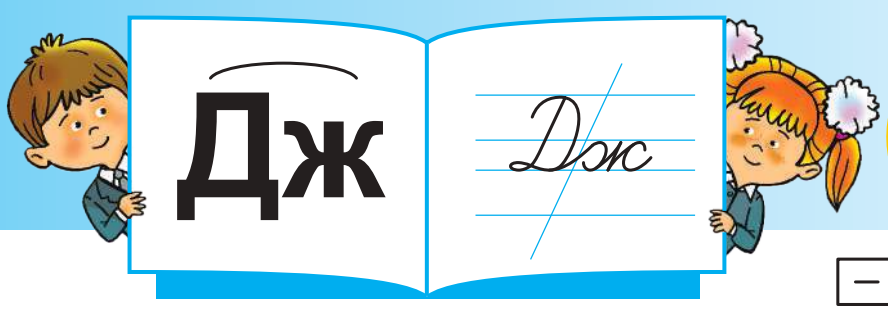

Упізнай птаха за дзьобиком

- Кожна пташка своїм дзьобиком живе.
- Де багато пташок, там нема комашок.

Казочка

На лісовій галявині жили брати дзвіночки Дзінь та Дзень. Кожного ранку сонечко зазирало до них у гості. Дзінь і Дзень дзеленькали, скликаючи пташок, звіряток, комашок на галявину...

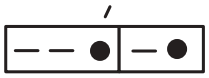

джміль бджола джерело
джбан джинси джмелик
джгут джунглі ґринджоли

що?	який?	що робить?
джем	джемовий	нагороджує
джаз	джазовий	насолоджує
джерельце	джерельний	присуджує

Поясни, як ти розумієш висловлювання.

- Як бджіл у вулику.

Загадка

Із одним вікном хатина,
Роботяща в ній родина.
По квітках усе літають,
Мед пахучий добувають.

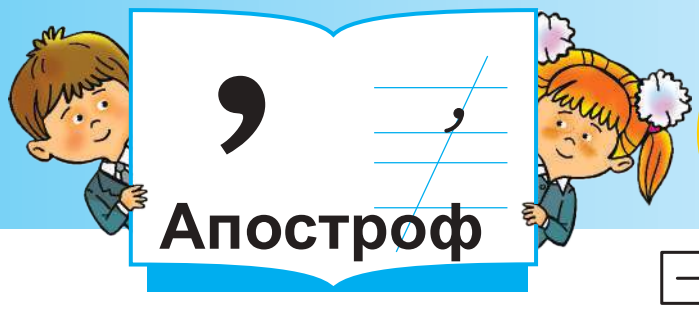
Джерельце

Виблискує водою лісове джерельце. Воно дзвінко дзюркотить. Дзвенить і співає джерельна вода, мов жива. Бабуся з онуками посадили біля джерела квіти. Вони розцвіли і солодко запахли. Аромат почули джмелики і бджілки. Вони кружляли над квітами, немов веселі дзиґи, кружляли і дзижчали: Дзи-и-джи-и-дзе-е-дже-е-дзи-и!

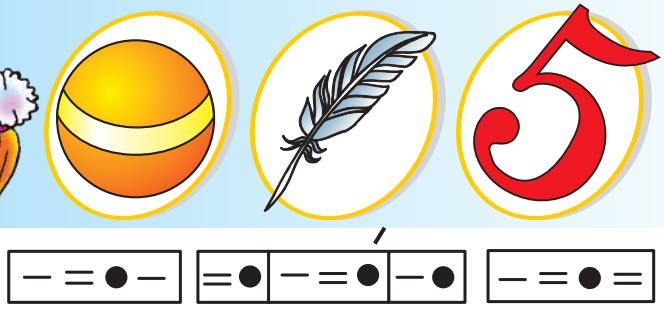
Будуть дітки ласувати пахучим медком!

- Бджола мала, а й та працює.

’ Апостроф

в’я	в’яз	б’є	об’єкт	п’є	п’єса
в’ю	в’юн	п’я	п’ять	м’я	м’ята
в’ї	в’їзд	з’є	з’єднати	в’ї	солов’ї
в’є	в’ється	р’ї	пір’їна	б’ю	розіб’ю

Загадка

Я такий же, як знак розділовий,
І відомий усій дітворі,
Та в словах української мови
Я пишусь не внизу, а вгорі.
Спробуй лиш написати слово ім’я —
Зразу стану потрібним і я.

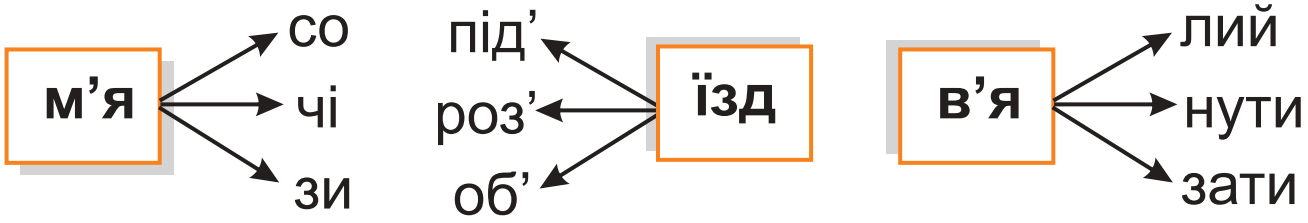

П’явка, в’юн, пір’їна в’ється —
Знак апострофом зоветься.
П’ять цукерок з’їв хом’як —
Дуже симпатичний знак!

- Літо збирає, а зима з’їдає.

- Пташка красна пір’ям,
  а людина — своїми знаннями.

За тридев’ять земель

не з’їсти нічого

Рісочки в роті не було

дуже далеко

Любий друже!

Ти вже знаєш усі букви українського алфавіту і вмієш читати. Запрошуємо Тебе до цікавої і змістовної роботи з творами українських авторів.

МИ НАВЧИЛИСЯ ЧИТАТИ

Я вмію читати!

Читати умію тепер я, як братик,
Згодиться і в праці, і в грі.
Я можу бабусі рецепт прочитати,
Улюблену казку — сестрі.
Зі мною говорить і книжка новенька,
І навіть газета стара.
— Мій любий читачику, — зве мене ненька.
Я вмію читати! Ура!

Галина Джемула

- З яким настроєм треба читати вірш? Чому?
- Що викликало радість у маленького читача?
- Як хлопчикові знадобиться його вміння читати?

* Підготуйся виразно прочитати останній рядок вірша. Назви букви, що позначають голосні звуки.

** Прочитай вірш самостійно. Про кого із членів родини згадує юний читач?

*** Поясни, як ти розумієш прислів'я: «Ніколи не кажи: «Не вмію», а завжди говори: «Навчуся». Добери у вірші ознаки до слів: *казка, книжка, читачик.*

Сонце в небі

Сонце в небі звуки сіє —
всіх на світі розуміє.
Я складаю їх в слова —
мова твориться жива!
Рідна мова веселкова —
гомонить в ній гай, діброва,
річка весело співає,
і дитина виростає!

Марія Чумарна

- Який заголовок має вірш?
- Про що йдеться у вірші?
- Як авторка називає рідну мову?

* Прочитай перші чотири рядки вірша. Визнач, на які питання відповідають слова: *сіє, розуміє, складаю, твориться.*

** Прочитай вірш ще раз. Визнач слова, які римуються. На які питання вони відповідають?

*** Прочитай останні чотири рядки вірша. Яку картину ти уявляєш? Розкажи про це друзям. Прочитай ці рядки так, щоб усі зрозуміли, що ти любиш рідну мову.

Слова-втікачі

— Трапилась дивна історія, — сказала вчителька першокласникам. — З оповідання втекли слова! Їх треба обов'язково повернути на місце.

Діти записали оповідання і слова, котрі з нього втекли.

А слова були ось які: клякса, морквина, песик, молоток, яєчня, кішка, Наталя, каша, мама.

— Гарненько подумайте, — порадила вчителька, — як розставити слова на місце.

— А що тут думати? — закричав Сергійко. Він вписав в оповідання всі слова підряд і підняв руку.

— У мене готово!

— Ну, прочитай, що в тебе вийшло, — сказала вчителька.

І Сергійко прочитав.

— Славко з'їв велику апетитну кляксу. Мишко посадив у зошиті морквину. Тато прибив поличку песиком. Молоток вищав і махав хвостом. Потім прийшла з роботи яєчня й стала готувати обід. Кішка шипіла на сковорідці. В каструлі булькала Наталя. Каша кашляла, і її поклали в ліжко. Мама форкала і вигинала спину.

Всі діти засміялись і закричали:

— Не так! Не так!

А як? Нумо, подумайте!

З журналу «Барвінок»

• Як ти думаєш, на якому уроці трапилась дивна історія?

• Яке завдання діти отримали на уроці?

• Що у дітей викликало сміх?

* Чи запам’яталися тобі слова-втікачі? Прочитай ці слова ще раз. Слово *втікачі* поділи на склади.

** Поміркуй і скажи, яке з прислів’їв характеризує Сергійка. Чому ти так вважаєш?

Умілому вся робота легка.

Поспішиш — людей насмішиш.

Постав питання до слів: *поспішиш, насмішиш.*

*** Поверни слова, що повтікали з речень, на свої місця. Правильно відтвори зміст цієї частини оповідання.

Пихата літера

Жив на світі Мудрий Чоловік. Він придумав літери. Вирізав їх із березової кори, поклав до козубця́[1] й думає: «Ось піду завтра до людей, навчу їх читати й писати».

Минула ніч. Зібрався Мудрий Чоловік йти до людей. «Треба, — думає — розмістити літери так, щоб легко було вчитися читати». Розкладає: **А**, **Б**, **В**…

Усі літери лежать спокійно, чекають своєї черги. Тільки одна **Я** не може стерпіти. Все сунеться Мудрому Чоловікові в руки, нагадує про себе: «А я куди?» Розгнівався Мудрий Чоловік і каже:

— З тобою буде не мало біди. Сиди, будь ласка, й чекай своєї черги.

Та літері **Я** не терпиться. Вона сама лізе Мудрому Чоловікові в руки й каже:

— А мене чому забуваєш?

Подумав Мудрий Чоловік і сказав:

— Літера **Я** буде на останньому місці.

Василь Сухомлинський

- Чи нагадує цей текст казку? Чим?
- Що вирішив зробити з літерами Мудрий Чоловік?

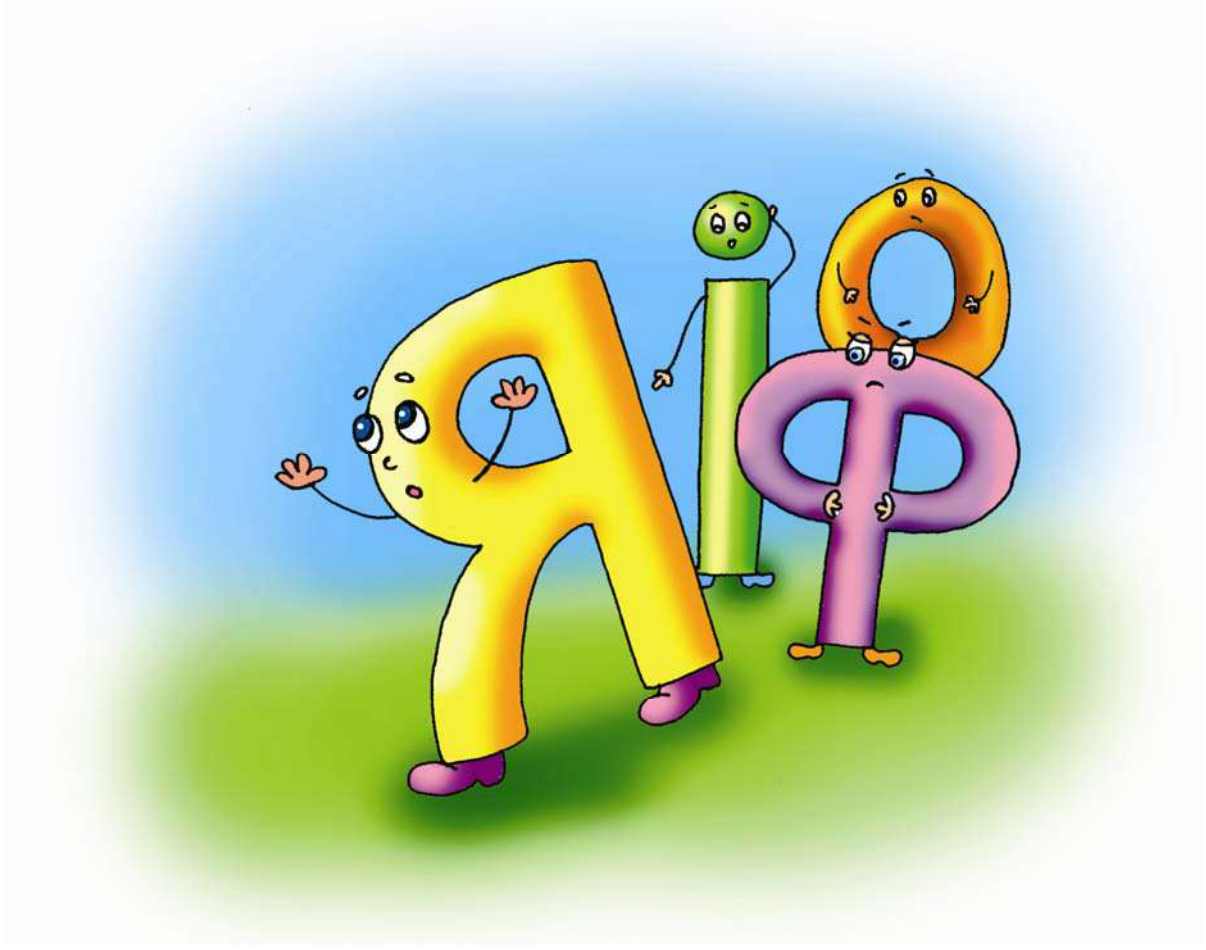
[1] Козубець — ручний кошик з лози.

• Яка з літер проявила свою нестриманість і неповагу до інших?

* З перших трьох речень вибери і прочитай слова, що означають дії Мудрого Чоловіка. На які питання відповідають ці слова?

** Прочитай з обуренням і осудженням слова Мудрого Чоловіка, які говорять про оцінку літери **Я**.

*** Поміркуй і скажи, чому літера **Я** знаходиться на останньому місці в алфавіті? Продовжи ланцюжок слів, які характеризують літеру **Я** — нестерпна, нетерпляча, … На яке питання відповідають ці слова?

ЧАРІВНІ СЛОВА

Чарівні є слова

У нашій рідній мові
Чарівні є слова.
Слова ці всім відомі,
Бо сила в них жива.
«Добридень», «До побачення» —
І усмішка сія!
Велике мають значення
Ось ці прості слова!
Як скаже син чи донечка
«Спасибі вам», «Будь ласка!» —
Ясніше сяє сонечко,
В словах — любов і ласка.
Це «Дякую!» і «Добрий день!»
«Пробачте!», «Йдіть здорові!» —
Вживайте, діти, їх щодень
У нашій рідній мові!

Надія Красоткіна

- Про які чарівні слова йдеться у вірші?
- Чи можна чарівні слова назвати увічливими?
- Які «чарівні» слова вживаєш ти?

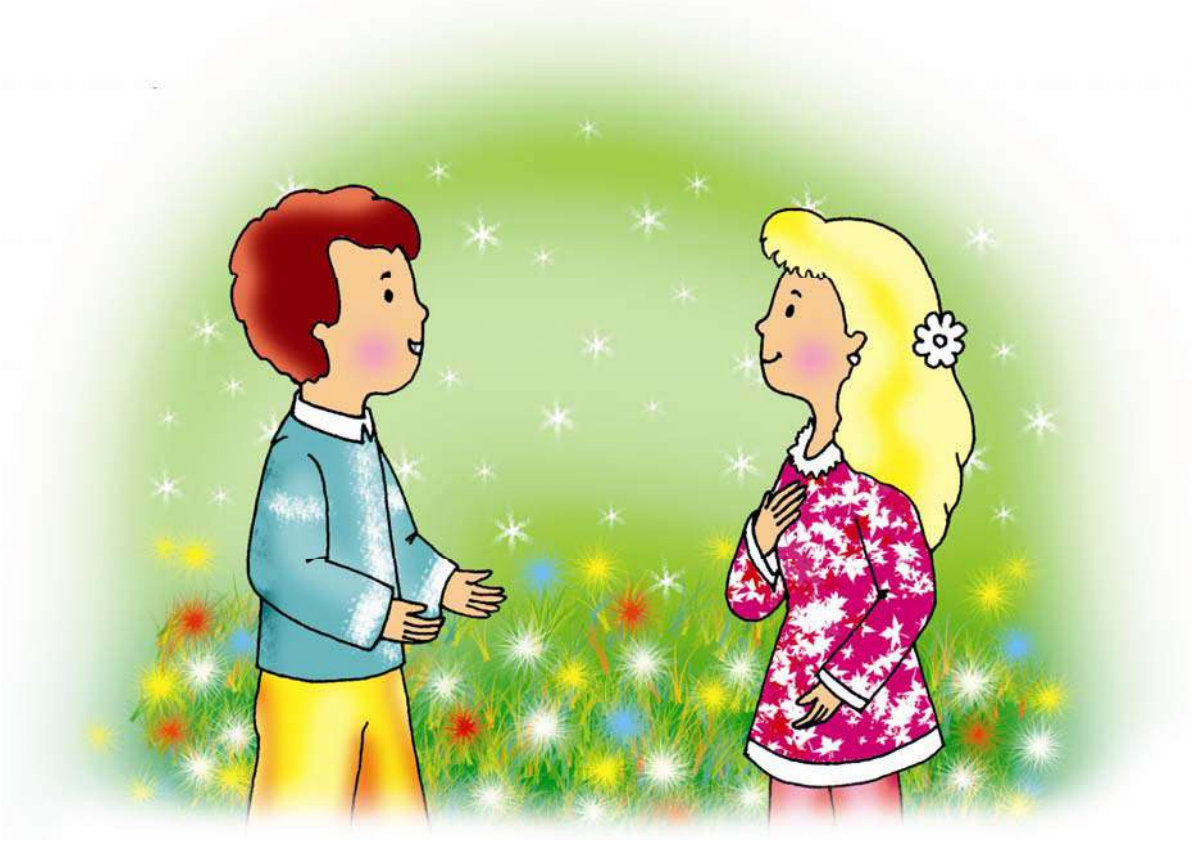
* Прочитай слова, які автор пропонує вживати щодня у нашій рідній мові.

** Поміркуй і прочитай слова, в яких живе сила, усмішка, любов, ласка. Правильно наголошуй їх.

*** Склади і прочитай прислів'я. Поясни їх.

Лагідних, скрізь, і, ввічливих, шанують.

На, відповідають, лагідність, добротою.

Пригода в лісі

(Казка)

В одного хлопчика було багато різних звичок. Однієї лише звички не вистачало — казати «добрий день», «до побачення», «вибачте», «будь ласка», «дякую».

Одного разу приснилось йому, що прийшов він до лісу. Йде, ні на що уваги не звертає. Ні «добрий день», ні «до побачення», ні «дякую», ні «будь ласка». А щоб вибачитися, то про це й мови немає. Ледве на мурашку не наступив. Метелика з листка зігнав. Пташку злякав. Ведмедеві на лапу наступив. Розгнівався ведмідь, схопив хлопчика і… з'їв.

Прокинувся хлопчик і вирішив: візьму я собі за звичку казати «добрий день», «до побачення», «вибачте», «будь ласка», «дякую». І мені не заважає, й іншим добре.

• Про кого йдеться у казці?

• Які почуття викликав у тебе головний герой?

• Чому, на твою думку, варто завжди бути ввічливою людиною?

* Прочитай ту частину оповідання, яка тобі найбільше сподобалася.

** Поміркуй і скажи, чи можна заголовок казки *«Пригода в лісі»* замінити на інший *(«Увічливі слова», «Дивний сон», «Різні звички»)*. Чому ти так вважаєш?

*** За ланцюжком слів пригадай і розкажи частину казки «Пригода в лісі».

Приснилось → не звертає → вибачитися → прокинувся → не заважає → іншим добре.

СВІТ ДИТИНСТВА

Найрадісніше і найсумніше

Учитель сказав дітям:

— Намалюйте найрадісніше і найсумніше.

Миколка розгорнув зошит і задумався. Згадав золоте літо, ранок на березі ставка, квітуче поле конюшини.

Намалював квітку конюшини і над нею бджолу.

— Це і є найрадісніше, — сказав він.

— Чому? — питає вчитель.

— Бо сяє сонечко, співає жайворонок і небо синє-синє.

— А що ти намалюєш найсумніше?

Миколка намалював дерево. Жовте листя падає додолу. Голе віття поливає дощик.

— Чому ж це найсумніше? — питає вчитель.

— Бо…

Василь Сухомлинський

• На якому уроці відбувається ситуація, описана в оповіданні?

• Яке завдання отримали діти?

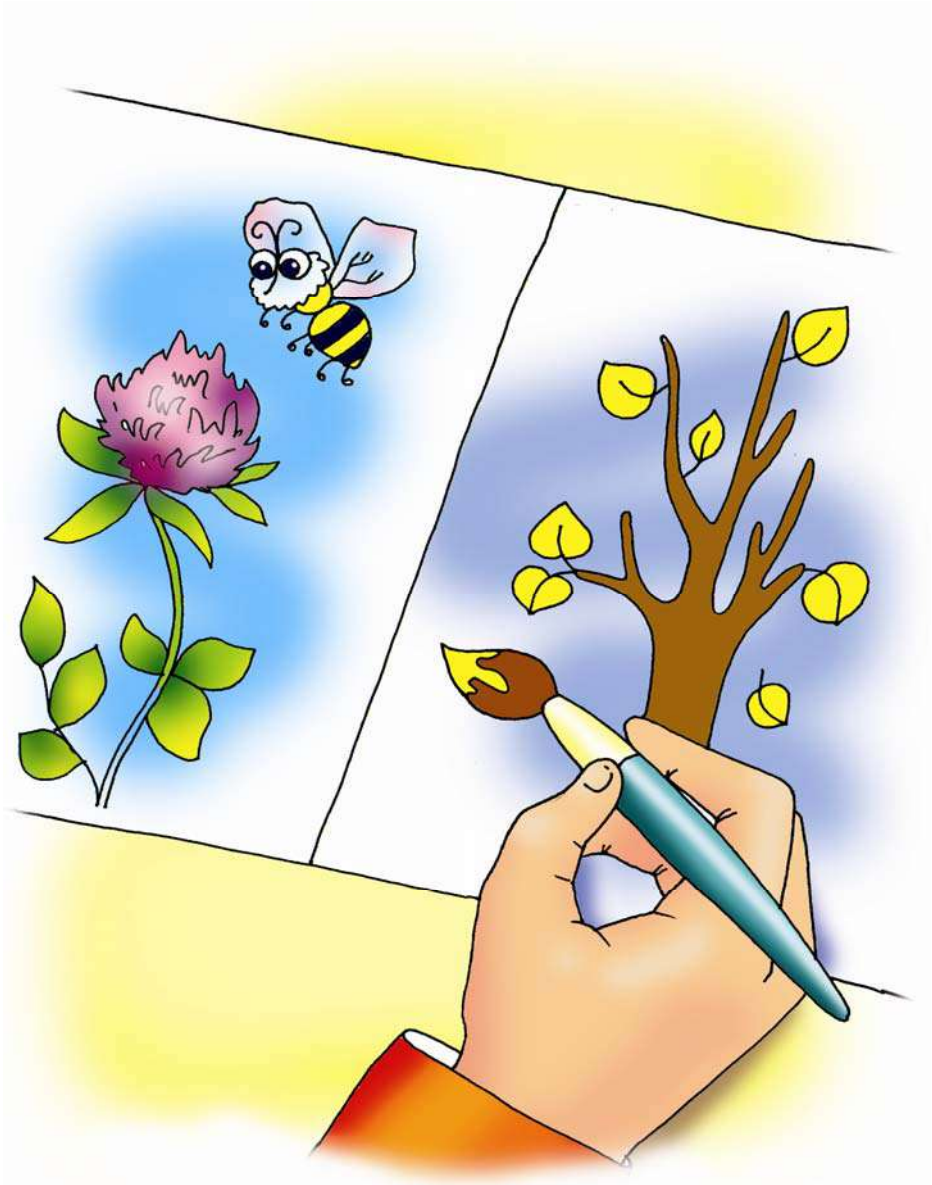
• Як Миколка передав радість на малюнку? А сум?

• Назви м’які приголосні звуки у словах заголовка.

* Розкажи, як ти намалюєш радість і сум.

** Поміркуй і продовж пояснення хлопчика про зображення найсумнішого на його малюнку.

*** Попрацюй у парі з сусідом по парті. Ти читай слова учителя, а сусід — слова Миколки.

Як Михайликові повезло

Якось Юрко поскаржився шкільному лікареві, що у нього болять зуби. А коли йому призначили лікування, злякався і до кінця уроків сидів блідий та розгублений.

— Облиш ти переживати! — сказав йому після уроків Михайлик. — Хочеш, я замість тебе піду до лікаря! У мене все одно зуби міцні!

— Ой, Михасику, сходи! — почав благати Юрко.

А наступного дня питає:

— Ну як?..

— Усе гаразд! — весело відповідає йому Михайлик. — Правда в мене теж один зуб виявився хворий — запломбували!

— І не страшно було? — жахнувся Юрко.

— Звичайно, страшно! — зізнався Михайлик. — Зате ось ти тримаєш у руках яблуко, а їсти не можеш. А дайно його сюди, будь ласка!

І соковите яблуко захрумтіло у Михайликовому роті.

— Повезло́[1] ж людям! — зітхнув Юрко. — І зуби вилікував, і яблуко з'їв…

Борис Крекотін

---

[1] Повезло́ — пощастило.

• Про кого розповідає автор в оповіданні?
• Кого з хлопчиків тобі стало шкода? Чому?
• Яку пораду ти даси обом хлопчикам?

*Серед букв знайди і прочитай імена головних героїв оповідання. У слові *Юрко* назви ланцюжок звуків.

м	и	а	і	ю
є	х	а	й	р
л	и	к	о	к

Як ще називали одного із хлопчиків?

** Вибери і прочитай ту частину оповідання, яка тобі сподобалась найбільше. Поясни свій вибір.

***Вибери собі партнера чи партнерку. Підготуйся прочитати діалог між Юрком і Михайликом так, щоб слухачі були приємно вражені.

Яблуко

Вулицею йшла бабуся. В руках у неї був кошик. У ньому лежали яблука: червоні і жовті.

Дуже красиві яблука. Хоч би мені одне!

Я тихенько підкрався ззаду. Ухопив яблуко і засунув його в кишеню. Бабуся нічого не побачила і сказала:

— Йди-но сюди, хлопчику! Як тебе звати?

— Петрик…

— Гарне ім’я. Ти, очевидно, хороший хлопчик.

— Не знаю.

Бабуся вибрала найрум’яніше і найбільше яблуко.

— З’їж! Це з мого садка.

Яблуко — те, що в кишені, — обпекло мені ногу.

— Чому ти не хочеш взяти яблуко?

Бабуся стояла з протягнутою рукою, а я… А я вийняв яблуко з кишені. Кинув його в кошик і втік. Коли я прибіг додому, то заплакав. Сам не знаю: чому я заплакав?

Омелян Буков

- Про кого розповідається в оповіданні?
- Що в оповіданні вразило тебе найбільше?
- Як ти вважаєш, чому заплакав хлопчик?

* Прочитай речення «Йди-но сюди, хлопчику», супроводжуючи його різними жестами:

- стени байдуже плечима;
- погрози сердито пальцем;
- радісно подай руку для привітання.

** Прочитай речення *«Бабуся нічого не побачила.»*, використовуючи різну інтонацію: здивування, обурення, захоплення.

*** Визнач частини оповідання, які треба читати за вказаним настроєм: . Вибери одну з них і прочитай.

ДОБРЕ БУТИ ДОБРИМ

Газета

Дві по́дружки, Оля і Ніна, сиділи в саду на вулиці. Доріжкою, спираючись на палицю, проходив дідусь. Недалеко від дівчаток зупинився і, вийнявши носову хусточку, почав протирати нею окуляри. І тут у нього з-під пахви́[1] випала складена трубкою газета.

— Дідусю! — загукала Оля. — У вас газета випала.

А Ніна не стала кричати. Підхопилася з лавки, підняла газету і протягла її дідусеві.

— Ви загубили, — сказала вона. — Візьміть, будь ласка.

Веніамін Росін

- Де відбувалася описана подія?
- Що загубив дідусь?
- Хто з дівчаток вчинив краще? Чому?

* Серед букв знайди і прочитай імена головних героїв оповідання. В іменах дівчаток назви м'які приголосні звуки.

з	о	л	я	д	а
с	к	в	м	т	у
д	і	д	у	с	ь
в	ш	н	і	н	а

[1] Пахва — внутрішня частина плечового згину.

** Розглянь уважно малюнок. Знайди і прочитай ту частину оповідання, яка стосується малюнка.

*** Прочитай слова, що утворилися з виділених букв. Поясни, як ти розумієш цей вислів.

л	и	д	о	ц
о	р	к	б	р
в	а	н	п	о
т	с	к	м	у

Урок дружби

Жили два горобці: Чик і Чирик. Одного разу Чикові бабуся прислала посилку. Цілий ящик пшона!

Але Чик про це жодного слова не сказав своєму при́ятелеві… і склював усі зернятка. А коли ящик викинув, то декілька зерняток висипались на землю.

Знайшов ці зернятка Чирик, зібрав у пакетик… і полетів до свого при́ятеля Чика.

— Доброго дня, Чику! Я сьогодні знайшов десять зерняток пшона. Давай їх поділимо на́впіл і склюємо.

— Не потрібно… Навіщо? — став відмахуватися крильцями Чик. — Ти знайшов — ти і клюй!

— Але ж ми з тобою друзі, — сказав Чирик. А друзі все мають ділити на́впіл. Чи не так?

— Ти, напевно, правду кажеш, — відповів Чик.

Йому стало дуже соромно. Адже він сам склював цілий ящик пшона і не поділився з другом…

Взяв Чик п’ять зерняток і сказав:

— Дякую тобі, Чирик! І за зернятка, і за урок дружби!

За Михайлом Пляцковським

- Хто з героїв тобі подобається більше? Чому?
- Що привабило тебе у вчинку Чирика?

• Як ти вважаєш, чому Чикові стало соромно?

* Прочитай перші два абзаци. Перекажи їх зміст.

** Пригадай зміст твору. Вибери правильну відповідь.

Бабуся прислала посилку

° Чикові ° Чирикові

Чик пшоно

° склював сам ° поділився з Чириком

Друзі все мають ділити навпіл

° так ° ні

Урок дружби провів

° Чик ° Чирик

*** Прочитай з сусідом по парті діалог, який відбувся між Чиком і Чиріком. Поміркуй, з якою інтонацією будеш читати.

Хатка на тополі

Під дахом Миколчиної хати зліпили гніздо ластівки́. І він радий-радісінький. Ідуть ото з Тарасиком вулицею і раптом Миколка:

— О, мої ластівки́ полетіли! Бачиш?

Хоч, може, то і не його.

Тарасик говорить татові:

— У Миколки он ластівки́ живуть. А у нас немає…

— А ти одразу і зажурився! — мовив тато. — Якщо хочеш, то у нас будуть шпаки.

— Хочу! Хочу! — застрибав Тарасик.

— Тільки спочатку треба збудувати для них хатку.

Тато знайшов дошку. Заспівала пилка, застукав молоток. Ой і гарна ж хатка вийшла!

Виліз Тарасик на тополю. Міцно прив’язав хатку.

А невдовзі на дашку хатки сиділи два шпаки і голосно висвистували.

За Василем Чухлібом

• Про яку пору року йдеться в оповіданні? Чому ти так вважаєш?

• Які пташки зліпили гніздо під дахом Миколчиної хати?

• Чому зажурився Тарасик?

• Поміркуй і скажи, чи може трапитися подібна ситуація у твоєму житті?

* Знайди і прочитай ту частину оповідання, яка починається реченням: «Тато знайшов дошку…» Що тебе порадувало?

** Поміркуй і скажи, чи можна заголовок *«Хатка на тополі»* замінити на інший *(«Шпаківня», «Добра справа», «Шпаки прилетіли»)*. Чому ти так вважаєш?

*** За ланцюжком слів відтвори зміст оповідання і перекажи його.

Зліпили — полетіли — немає — і зажурився — шпаки — збудували — вийшла — прив'язав — висвистували.

ВІДОМІ ІМЕНА

Тарас Григорович Шевченко

Україна багата на імена видатних людей минулого і сьогодення, серед яких найяскравішим є ім'я Тараса Григоровича Шевченка. Талановитий син українського народу ще малим хлопчиком почав писати вірші, в яких змальовував рідну природу, закликав любити, вивчати і шанувати рідну мову. З дитинства був допитливим, любив малювати, співати.

Ім'я Тараса Шевченка знають у багатьох країнах світу як дорослі, так і малі діти. Його ще називають Великим Кобзарем, бо свою найкращу книжку він назвав «Кобзар».

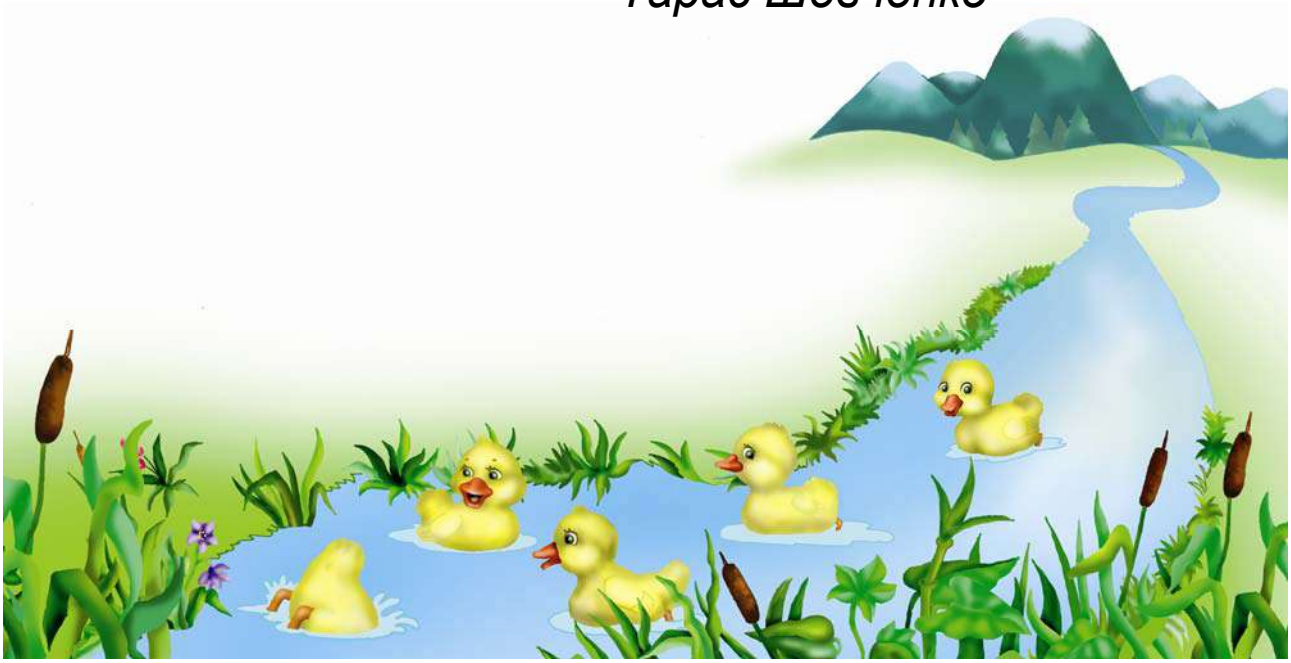
- Як ти розумієш висловлювання *«найяскравіше ім'я»*?
- Яким хлопчиком зростав Тарас?
- Про що писав малий Тарас у своїх віршах?
- Як у світі називають Т. Г. Шевченка? Чому?
- Прочитай слова за малюнком. До чого закликає Тарас Григорович Шевченко кожного з нас?

Тече вода

Тече вода з-під явора
Та попід горою.
Хлюпочуться качаточка
Поміж осокою.
А качечка випливає
З качуром за ними,
Ловить ряску, розмовляє
З дітками своїми.

Тарас Шевченко

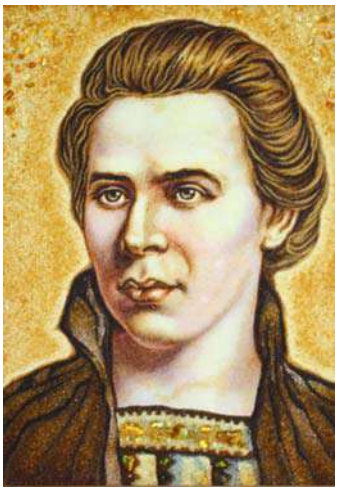

• Який настрій викликав у тебе вірш?

* Про що розповів поет у вірші?

** Які слова у вірші звучать пестливо? Прочитай їх.

*** Визнач у вірші слова, що відповідають на питання: *що робить?, що роблять?*.

Леся Українка — поетична квітка України

Леся змалку проявила свій талант. У 9 років написала перший свій вірш «Ні долі, ні волі у мене нема». Її вірші друкували в часописах[1] «Зоря», «Дзвінок» (Львів), у журналі «Молода Україна» (Київ). Усі її твори сповнені любов'ю, ніжністю та сподіваннями на краще майбутнє свого народу.

Багато віршів і казок написала Леся Українка для дітей, в яких змальовувала чарівну красу рідної землі, навчала бути відважними, сміливими, завзятими.

На зеленому горбочку

На зеленому горбочку,
У вишневому садочку,
Притулилася хатинка,
Мов маленькая дитинка.
Стиха вийшла виглядати,
Чи не вийде її мати.
І до білої хатинки,
Немов мати до дитинки,

---

[1] Часопис — друковане видання, що виходить через певний проміжок часу (журнал, газета).

Вийшло сонце, засвітило
І хатинку звеселило.

Леся Українка

• Який настрій у тебе викликав прочитаний вірш?

• Що свідчить про любов авторки до рідного краю?

• З ким авторка порівнює хатинку?

• Які слова у вірші означають ознаки предметів? На які питання вони відповідають?

* Прочитай з усмішкою у вірші слова, що звучать пестливо.

** Прочитай рядки вірша, які дають відповідь на запитання: «Що звеселило хатинку?»

*** Знайди у вірші групи слів, які читаються як одне слово і познач їх крапкою (•). *Наприклад*, на•зеленому, у•вишневому…

Катерина Білокур

Катерина Білокур — видатна українська художниця. Зустріч з її картинами — то щастя! Світ її полотен, витканий чарівни́ми фарбами, дивовижно чистий, добрий. Коли дивишся на її роботи, то щоразу тебе охоплюють нові почуття радості, захоплення… Художниця навчає нас бути ближчими до природи, сприймати її неповторну красу. І ми вчимося у неї любити землю, шанувати самих себе, вчимося любити свою Україну!

- Хто така Катерина Білокур?
- Чи подобаються глядачам картини художниці?
- Чого навчає краса полотен Катерини Білокур?

* Закінчи речення: *«Світ її полотен, витканий …»*, *«І ми вчимося у неї…»*. На які питання відповідають слова *вчимося, любити, шанувати*?

** Поясни, як ти розумієш вислів «Зустріч з її картинами — то щастя!»

*** Прочитай останнє речення. При читанні голосом виділяй *головні* за змістом слова.

• Спробуй дібрати назви до картин Катерини Білокур *(Яблука з нашого саду. Квіти — краса землі. Квіткові натюрморти. Улюблені квіти. Окраса природи…)*

• Склади речення за картиною *(за вибором).*

КОЛЬОРИ ПРИРОДИ

Земля-красуня

Земля гарна будь-якої пори року. В білому зимовому вбранні і в зелених шатах літа вона така ж прекрасна, як і в ніжному весняному та золотавому осінньому уборах.

Різноманітна її природа. Усе наповнене життям: голосами птахів, шелестом листя і трав, дзюркотінням струмків.

Форми земної поверхні — рельєф — постійно змінюється. Рівнини, порослі травами та лісами, перемежовуються пагорбами та горами. Зустрічаються яри, що позаростали деревами і кущами. Річковими долинами води плинуть до замріяних озер і бурхливих морів.

Навіть у межах України рельєф неоднаковий. Більша частина — рівнини. Є пагорби, гори.

Кожний куточок красуні-Землі неповторний і прекрасний.

З енциклопедії «Дивосвіт»

• Чим приваблює Земля будь-якої пори року?

• Чи однакова форма земної поверхні? А України?

• Поповни свій словник.

Красива — гарна — прекрасна — чудова — неповторна — …

Шати — одяг — вбрання — одежа — одежина — …

Різноманітна — дивовижна — неповторна — особлива — неабияка — …

Форма — рельєф — поверхня — …

* Знайди в оповіданні незнайомі слова. З'ясуй їх значення у вчителя чи однокласників.

** Визнач найпривабливішу частину оповідання для себе. Прочитай її і перекажи.

*** Поясни значення прислів'я: *«Земля найбагатша, вода найсильніша».*

Півень і Фарби

Намалював Максимко Півня, а розфарбувати забув. Пішов Півень гуляти.

— Що ти ходиш таким не розфарбованим? — здивувався Собака.

Подивився Півень у воду. І справді — Собака правду говорить.

— Не журись, — сказав Собака, — іди і попроси Фарби: вони тобі допоможуть.

Прийшов півень до Фарб і просить:

— Фарби, Фарби, допоможіть мені!

— Добре, — сказала Червона Фарба і розфарбувала йому гребінь і борідку.

А Синя Фарба — пір'ячко на хвості. Зелена — крильця. А Жовта — груди.

— Ось тепер ти справжній Півень — сказав Собака.

За Володимиром Сутєєвим

- Чим нагадує казку цей твір?
- Що трапилося з Півнем?
- Які фарби допомогли Півневі стати гарним?

* Дай відповідь словами твору на питання: «Кого намалював Максимко?»

** Поміркуй і встанови зв’язок між словами за зразком:

Червона фарба — гребінь і борідка,

Синя фарба, — ?

Зелена фарба, — ?

Жовта фарба. — ?

***Знайди у творі слова Собаки. Підготуйся і прочитай їх з різною інтонацією: питальною, здивованою, заспокійливою, радісною.

Світ прекрасний навколо тебе

Світ прекрасний навколо тебе —
Сонце ясне і синє небо,
Птахи і звірі, гори й ріки,
Нехай він буде таким навіки!
Нехай людина добро приносить,
Бо світ навколо любові просить!

Алла Потапова

• Якими слова авторка передає свою любов до всього, що нас оточує?

• Які бажання висловлює авторка у своєму вірші?

• Вислови ти своє бажання або розкажи про свою мрію.

* Прочитай перші три рядки вірша з стверджувальною інтонацією, а четвертий рядок — з окличною.

** Прочитай вірш і розкажи, які картини ти уявляєш.

*** Прочитай вірш так, щоб слухачі відчули твоє захоплення його змістом.

ВЕСНЯНІ СВЯТА

Великдень

Великий день! Великий день!
Ясний Великдень на землі!
Багато радості й пісень
Приніс нам янгол на крилі…
Веснянку діти хороводять —
Христос воскрес! Христос воскрес!
Сьогодні й сонце не заходить,
А сяє й сяє із небес.

Микола Щербак

- Про яке свято йдеться у вірші?
- Який настрій викликав у тебе вірш?
- Як вітаються дорослі і діти у Великдень?

* Які слова у вірші тобі хочеться прочитати ще раз? Прочитай їх.
** Поміркуй, від яких слів утворилося слово «Великдень»? Як ще у народі називають це велике свято?
*** Підготуйся і прочитай вірш з піднесеним настроєм.

Весна і мама

Якось я спитала у Весни:
— Ти чому приходиш, поясни?
І Весна мені сказала прямо:
— Поспішаю я на свято Мами!
Поспішають квіти проростати,
Поспішають журавлі вертати,
Поспішає сонечко теплішать.
Поспішають дітки розумнішать.
В Африці далекій, пам'ятаю,
Говорив мені Премудрий Слон,
Що якби на світі мам не стало,
То й Весни б на світі не було!
Ще сказав: «Ви помічали, може:

Кожна мама із Весною схожа!».
І відкрив мені він таємницю,
Що Весна із Мамою —
Сестриці…

Ірина Жиленко

• Як ти вважаєш, між ким відбулася розмова, що описала авторка?

• Про що запитала авторка у весни?

• Яку таємницю відкрив Премудрий Слон авторці?

* Прочитай рядки вірша, які пояснюють прихід весни.

** Прочитай з інтонацією радості запитання авторки та відповідь весни.

*** Прочитай вірш і скажи, чим він нагадує тобі казку. Озвуч усі слова, що називають дію.

МОЯ БАТЬКІВЩИНА — УКРАЇНА

Батьківщина

На білому світі є різні країни,
Де ріки, ліси і лани...
Та тільки одна на землі Україна,
А ми — її доньки й сини.
Усюди є небо, і зорі скрізь сяють,
І квіти усюди ростуть...
Та тільки одну Батьківщину
Ми маєм —
Її Україною звуть.

Валентина Новомирова

- Про що написала авторка у вірші?
- Скільки Батьківщин може мати людина?
- Як називається наша Батьківщина?

* Збери прислів'я і прочитай його.

1 3 2 4

Кожному своя мила сторона.

** Вибери прислів'я, яке відповідає змістові вірша.

У чужій сторонці не так світить сонце.
Нема в світі краще, як своя країна.
Наша сила — сім'я єдина.

Поясни свій вибір.

*** Чи можна побачити в інших країнах те, що є в Україні? Дай відповідь словами вірша.

Які слова у вірші говорять про нашу любов до України? Прочитай їх.

Бережімо Україну

Бережімо Україну —
Нашу матінку єдину:
Хлі́бні ниви золотисті
І ліси зеленолисті,
Голубі озера й ріки,
Чаєнят сріблястих крики,
Неба синього глибини,
Тиху пісню журавлину —
Бо у нас одна-єдина
Рідна мати — Україна.

Ліна Біленька

- Як авторка називає Україну?
- Які картини ти уявляєш, коли читаєш вірш?
- До чого закликає авторка своїх читачів?

* Поміркуй, для якої частини вірша тобі хочеться намалювати картину. Прочитай ці рядки.

** Визнач у вірші слова, які римуються. Прочитай їх.

*** Поміркуй і встанови зв'язок між словами за зразком:

Україна	ниви	ліси	озера й ріки
єдина	золотисті	?	?

небо	пісня	рідна мати
?	?	?

Поміркуємо разом

1. Знайди 5 відмінностей.

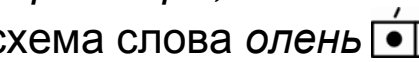
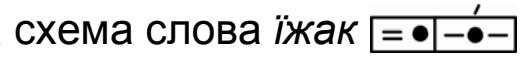

2. Доповни речення: *«Небо синє, а трава …».*

3. Доповни речення: *«Вранці ми снідаємо, а опівдні …».*

4. Назви слова з буквою *т*.
5. Назви слова з буквою *а*.
6. Назви слова з буквою *о*.
7. Назви два односкладових слова.
8. Назви два двоскладових слова.
9. Назви двоскладове слово з наголосом на першому складі.
10. Назви двоскладове слово з наголосом на другому складі.
11. Назви трискладове слово з наголосом на першому складі.
12. Назви трискладове слово з наголосом на другому складі.
13. Назви трискладове слово з наголосом на третьому складі.
14. Назви слово з однаковими складами.
15. Скільки складів у слові *діти*?
16. Скільки складів у слові *лелека*?
17. Поділи на склади слово *Олеся*.
18. Поділи на склади слово *лінія*.

19. Поділи на склади слово *театр*.
20. Постав наголос у слові *новий*.
21. Постав наголос у слові *подруга*.
22. На який склад падає наголос у слові *верба*?
23. На який склад падає наголос у слові *ворота*?
24. Що спільного у буквах П і Н?
25. Що спільного у буквах Ц і Щ?
26. Що спільного у буквах Й і И?
27. Назви слово, яке відповідає на питання *хто?*
28. Назви слово, яке відповідає на питання *що?*
29. Назви слово, яке відповідає на питання *який?*
30. Назви слово, яке відповідає на питання *яка?*
31. Назви слово, яке відповідає на питання *яка?*
32. Назви слово, яке відповідає на питання *яке?*
33. Назви слово, яке відповідає на питання *які?*
34. Назви слово, яке відповідає на питання *що робить?*
35. Назви слово, яке відповідає на питання *що роблять?*
36. Назви слово, яке відповідає на питання *що зробили?*
37. Назви приголосні звуки, якими різняться слова: *рак – мак – гак – бак – сак.*
38. Якими звуками відрізняються слова: *рак — рік, лісок — пісок?*
39. Чи правильною є звуко-складова схема слова *олень* *?*
40. Чи правильною є звуко-складова схема слова *їжак* *?*
41. Дай відповідь на питання: *«Що станеться, якщо дощ буде лити без перерви?»*.
42. Дай відповідь на питання: *«Що станеться, якщо кішки і собаки почнуть розмовляти?»*.

Навчальне видання

Наумчук Володимир Іванович

Наумчук Марія Михайлівна

УКРАЇНСЬКА МОВА

Б У К В А Р

Підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах)

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

Наукове редагування *Марії Барни*
Головний редактор *Іван Білах*
Комп'ютерне верстання *Марії Логош*
Художнє оформлення *Ірини Басалиги*

Підписано до друку 08. 08. 2018 р. Формат 84x108 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Аріал. Друк офсетний.
Умовно-друк. арк. 11,76. Облік.-видавн. арк. 10,5. Наклад 21790 прим.

ТзОВ «Видавництво Астон» 46006, м. Тернопіль, вул. Гайова, 8
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ТР №28 від 09.06.2005 р.
www.aston.te.ua, e-mail: tovaston@gmail.com